

บทที่ 7

สรุป อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

คุณูปนิพนธ์เรื่อง อุดมการณ์กับการปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อของชาวไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แนวทางการศึกษาแบบมานุษยวิทยา ซึ่งมีเนื้อหาศึกษาเกี่ยวกับประเพณีพิธีกรรมของชาวไทใหญ่ รวม 12 ประเพณีที่เป็นประเพณีสำคัญในรอบปี คือ 1. ประเพณีปอยปีใหม่ไตและหลู้ข้าวใหม่ 2. ประเพณีเข้าवास 3. ประเพณีหลู้ข้าวหย่ากู่ 4. ประเพณีปอยสงล่อง 5. ประเพณีขึ้นจองปีใหม่ (สงกรานต์) 6. ประเพณีปอยเจตี่ 7. ประเพณีแม่ผีเจ้าเมือง 8. ประเพณีเข้าหว่า 9. ประเพณีแสนหอมโก่จาและแสนหัวศีล 10. ประเพณีต่างซอมต่อโหลง 11. ประเพณีออกหว่า 12. ประเพณีหลู้สงกานคำและปอยแค่ โดยงานวิจัยนี้ใช้พื้นที่ในการศึกษา 2 พื้นที่ในจังหวัดเชียงใหม่ คือ พื้นที่ในชุมชนเมืองและพื้นที่ในชุมชนชายขอบ สำหรับพื้นที่ในชุมชนเมืองนั้นได้ศึกษาชุมชนชาวไทใหญ่ 2 ชุมชนในตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง ซึ่งได้แก่ ชุมชนชาวไทใหญ่บริเวณวัดป่าเป้า และชุมชนชาวไทใหญ่บริเวณวัดกู่เต้า ส่วนพื้นที่ในชุมชนชายขอบนั้นได้ศึกษาชุมชนชาวไทใหญ่ 2 ชุมชนในตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว ซึ่งได้แก่ ชุมชนชาวไทใหญ่บริเวณวัดนาหวาย และชุมชนชาวไทใหญ่บริเวณวัดเวฬุวัน การศึกษานี้ครอบคลุมระยะเวลาที่ชาวไทใหญ่ทั้งสองตำบลจัดงานประเพณีพิธีกรรมสำคัญดังกล่าว นับตั้งแต่ในปี พ.ศ. 2541 จนถึงปี พ.ศ. 2555 รวมระยะเวลาในการศึกษารั้งนี้ทั้งสิ้น 15 ปี มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย 4 ข้อ คือ 1. เพื่อศึกษาระบบความเชื่อของชาวไทใหญ่ที่ปรากฏในประเพณีพิธีกรรม และบทบาทของความเชื่อต่าง ๆ ที่มีต่อวิถีชีวิตของชาวไทใหญ่ 2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีพิธีกรรม ความเชื่อ และอัตลักษณ์ของชาวไทใหญ่ 3. เพื่อศึกษาการปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อในกระแสความเคลื่อนไหวทางสังคม 4. เพื่อศึกษาการปรับเปลี่ยนทางอัตลักษณ์ของชาวไทใหญ่ และผลของการปรับเปลี่ยนทางอัตลักษณ์ที่มีต่อชาวไทใหญ่และสังคมไทย จากการศึกษาสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สังเขปประวัติชุมชนของชาวไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่: ความหลากหลายในความเป็นไทใหญ่ และความหลากหลายทางชาติพันธุ์ภายในชุมชน

ชาวไทใหญ่มีความเกี่ยวโยงกับอาณาจักรล้านนามาช้านาน นับตั้งแต่ในช่วงก่อนที่พญามังรายจะก่อตั้งอาณาจักรล้านนา โดยมีเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางอำนาจรัฐใน พ.ศ. 1839 และ

มีความสัมพันธ์กับเชียงใหม่ในฐานะบ้านที่เมืองน้องที่เป็นพันธมิตรทางการเมือง และสร้างความผูกพันทางความเชื่อทางพระพุทธศาสนาาร่วมกัน ต่อมาในยุคของพระเจ้าติโลกราช (พ.ศ. 1984 - 2030) ซึ่งถือว่าเป็นยุคทองของล้านนา ในยุคนี้อาณาจักรล้านนาได้แผ่อิทธิพลไปถึงเมืองต่าง ๆ ในเขตรัฐฐานของชาวไทใหญ่ ดังเช่น เมืองไลคา เมืองนาย เมืองสีป่อ เมืองยองห้วย เมืองเชียงตุง เป็นต้น ทั้งนี้ ยุคที่มีการกวาดต้อนชาวไทใหญ่ครั้งสำคัญที่สุด ก็คือ สมัยของพระเจ้ากาวิละ หรือที่เรียกกันว่า ยุค "เก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง" หรือ ยุค "เก็บหอมมดอมไพร" เพราะพระเจ้ากาวิละมีนโยบายกวาดให้หมดทั้งเมือง ด้วยความต้องการไพร่ และเพื่อมิให้พม่าใช้เป็นฐานที่มั่นเข้าโจมตีล้านนาได้อีก ดังนั้น เชียงใหม่ในสมัยพระเจ้ากาวิละจึงได้ขยายอิทธิพลแผ่ไปอย่างไพศาล ครอบคลุมทางเหนือจดเมืองเชียงรุ่ง เชียงขวาง สิบสองพันนา ส่วนทางตะวันตกสามารถครอบคลุมถึงหัวเมืองด้านตะวันออกของแม่น้ำสาละวิน เช่น เมืองจวด (จวาด) เมืองทา เมืองต่วน เมืองสาด เมืองหางหรือที่เรียกว่า 'หัวเมืองเงี้ยวทั้งห้า' เป็นเขตวัฒนธรรมไต พลเมืองเป็นชาวไทใหญ่ หรือเงี้ยว หัวเมืองเหล่านี้ตั้งอยู่ระหว่างเขตแดนล้านนากับพม่า นอกจากนี้แล้ว การกวาดต้อนยังดำเนินต่อมาจนถึงในสมัยพระยาเชียงใหม่คำมื่น (พ.ศ. 2366-2368) และพระยาพุทธวงศ์ (พ.ศ. 2369-2389) ซึ่งทำให้เมืองเชียงใหม่มีชาวไทใหญ่อาศัยอยู่จำนวนมาก และกลุ่มชาวไทใหญ่นี้ก็มักประกอบอาชีพค้าขาย กลุ่มไตหรือไทใหญ่ส่วนมากเป็นชาติพันธุ์ที่เชี่ยวชาญด้านการค้ามาแต่เดิม จึงตั้งถิ่นฐานบริเวณข้างเผือกและข้างม่อยซึ่งเป็นย่านการค้า

ปัจจุบันชาวไทใหญ่ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่มีทั้งที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองและอำเภอรอบนอก ชาวไทใหญ่ที่พำนักอยู่ในเขตอำเภอเมือง อาทิ บริเวณวัดป่าเป้า และวัดกู่เต้านั้น เป็นกลุ่มชาวไทใหญ่ที่เข้ามาอาศัยอยู่เพียงชั่วคราวและจะย้ายแหล่งพำนักไปเรื่อย ๆ ตามงานที่ทำ สำหรับชาวไทใหญ่ที่พำนักอยู่มาแต่ดั้งเดิมสมัยบรรพบุรุษนั้นปัจจุบันเหลือเพียงไม่กี่คน เพราะส่วนมากจะผสมกลมกลืนกลายเป็นชาวล้านนา (คนเมือง) ไปในที่สุด ในส่วนของชาวไทใหญ่ที่อาศัยอยู่ในอำเภอรอบนอก ดังในกรณีบ้านนาหวายและบ้านเมืองนะในอำเภอเชียงดาวนั้น เป็นแหล่งชุมชนชาวไทใหญ่ที่มีขนาดใหญ่ ซึ่งมีทั้งชาวไทใหญ่ที่พำนักอยู่มาหลายสิบปีและชาวไทใหญ่ที่เพิ่งอพยพเข้ามาอยู่ใหม่ในช่วง 10-20 ปีที่ผ่านมา อีกทั้ง เนื่องด้วยบริเวณดังกล่าวมีพื้นที่ที่ใกล้ชายแดนไทย-รัฐฉาน ดังนั้นจึงกลายเป็นพื้นที่ที่มีการรวมตัวเป็นสังคมชาวไทใหญ่ที่ชัดเจนกว่าในสังคมเมือง

อย่างไรก็ตาม ในความเป็นไทใหญ่ก็มีความหลากหลายภายในชาติพันธุ์ อีกทั้งในชุมชนเดียวกันก็ยังมีหลากหลายของผู้คนต่างกลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งบางครั้งก็มีข้ามผ่านเส้นแบ่งระหว่างชาติพันธุ์โดยบริบททางประเพณีพิธีกรรม

ทางด้านความหลากหลายในความเป็นไทใหญ่ในงานวิจัยนี้ได้จำแนกออกเป็น 3 ประเด็น คือ 1. ความเป็นไทใหญ่กับเส้นแบ่งภายในชาติพันธุ์เดียวกัน 2. ปฏิสัมพันธ์ของความเป็นไทใหญ่ 3. การข้ามผ่านเส้นแบ่งระหว่างชาติพันธุ์ไทใหญ่

ความเป็นไทใหญ่กับเส้นแบ่งภายในชาติพันธุ์เดียวกัน กล่าวคือ ในความเป็นไทใหญ่นั้นก็มีเส้นแบ่งภายในความเป็นชาติพันธุ์เดียวกัน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเส้นแบ่งนี้ถูกกำหนดโดยระยะเวลาของการเข้ามาอาศัยอยู่ภายในประเทศไทย รวมถึงการได้รับรองสิทธิในความเป็นประชากรไทยด้วยเช่นกัน ในลักษณะดังกล่าวนี้เกิดขึ้นทั้งในสังคมเมืองและสังคมชายขอบ ซึ่งมีการแบ่งแยกภายในกลุ่มกันเองว่า ไตเก่า และ ไตใหม่ (บ้างก็เรียกว่า ไตใน และ ไตนอก) ไตเก่า คือ กลุ่มชาวไทใหญ่ที่อพยพเข้ามาตั้งรกรากอยู่ในเมืองไทยมายาวนาน บ้างก็เป็นลูกหลานของชาวไทใหญ่ที่เกิดและเติบโตในเมืองไทย และกลายเป็นคนท้องถิ่น หรือคนไทย ไปในที่สุด ส่วนไตใหม่ คือ คนไทใหญ่ที่เพิ่งอพยพเข้ามาในช่วง 10-20 ปีที่ผ่านมา ซึ่งเป็นกลุ่มไทใหญ่ที่อพยพมาจากเมืองในรัฐฉานเข้ามายังเมืองไทยในช่วงที่มีความขัดแย้งทางการเมืองอย่างหนัก (หลังปี พ.ศ. 2538 เป็นต้นมา) นอกจากการแบ่งแยกกันเป็นไตเก่าและไตใหม่แล้ว ในส่วนของสังคมชายขอบยังมีการแบ่งแยกกันเองตามแหล่งภูมิลำเนาดั้งเดิมที่มาด้วยเช่นกัน เช่นในกรณีของบ้านนาหวาย ที่มีการจำแนกเป็นกลุ่มไต 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ตามแหล่งภูมิลำเนาดั้งเดิม คือ ไตห้วยฮ้อ และไตเมืองบัน ในแง่ของทัศนคติที่มีต่อกันเองนั้น ชาวไทใหญ่ที่เพิ่งเข้ามาใหม่มักจะมองว่าชาวไทใหญ่ที่อยู่ในเมืองไทยมานาน และได้สิทธิ์ความเป็นพลเมืองไทยแล้ว มักจะไม่ค่อยเปิดเผยตัวเองต่อสาธารณะว่าตนเป็นคนไทใหญ่ แต่อย่างไรก็ตามทัศนคตินี้ก็เป็นเพียงความคิดเห็นซึ่งก็มิได้เกิดขึ้นกับชาวไทใหญ่ที่มีสัญชาติไทยทุกคน

ปฏิสัมพันธ์ของความเป็นไทใหญ่ ในชุดปฏิสัมพันธ์ของความเป็นไทใหญ่ในสังคมเมืองและในสังคมชายขอบนั้นมีบริบทที่แตกต่างกันไป กล่าวคือ ในสังคมเมืองมีการจัดตั้งกลุ่มในรูปแบบของมูลนิธิและสมาคมของกลุ่มชาวไทใหญ่ขึ้นภายในวัดป่าเป้าและวัดกุฎีเต้าอย่างเป็นรูปธรรม กลุ่มองค์กรของชาวไทใหญ่ที่จัดตั้งขึ้นในบริเวณวัดป่าเป้าและวัดกุฎีเต้านี้มีจุดมุ่งหมายหลักที่คล้ายคลึงกันคือ เพื่อส่งเสริมการศึกษาและสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาวไทใหญ่ แต่ในส่วนของรูปแบบองค์กรแล้วได้รับการจดทะเบียนในรูปแบบที่ต่างกัน คือ องค์กรชาวไทใหญ่ที่จัดตั้งขึ้นในบริเวณวัดป่าเป้าเป็นในลักษณะของมูลนิธิ ชื่อว่า "มูลนิธิส่งเสริมการศึกษาศิลปวัฒนธรรมวัดป่าเป้า" ส่วนองค์กรชาวไทใหญ่ที่จัดตั้งขึ้นในบริเวณวัดกุฎีเต้าเป็นในลักษณะของสมาคม ชื่อว่า "สมาคมการศึกษาและวัฒนธรรมไทใหญ่" ในขณะที่ในสังคมชายขอบไม่มีองค์กรที่จัดตั้งภายในวัดแต่อย่างใด ซึ่งในอาจกล่าวได้ว่าในแง่ของการเป็นชุมชนชาวไทใหญ่นาขนาดใหญ่ที่อยู่ใน

อาณาบริเวณเดียวกันของสังคมชายขอบนี้เองที่ทำให้เกิดการรวมกลุ่มร่วมกิจกรรมทางประเพณี พิธีกรรมกันอย่างต่อเนื่อง โดยไม่จำเป็นต้องมีองค์กรทางชาติพันธุ์ของไทยใหญ่ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็น ศูนย์รวมของชาวไทยใหญ่โดยเฉพาะดังเช่นในสังคมเมือง อย่างไรก็ตาม ในบริบททางวัฒนธรรม แล้วไม่ว่าในสังคมเมืองหรือสังคมชายขอบ การที่มีงานประเพณีพิธีกรรมในชุมชนนั้นก็ทำให้ ปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกทั้งไต่เก่าและไต่ใหม่มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ทั้งนี้นอกจากวัฒนธรรมจะ เชื่อมชาวไทยใหญ่ที่อยู่ในชุมชนเดียวกันแล้วยังเชื่อมชาวไทยใหญ่ที่อยู่ต่างชุมชนด้วยเช่นกัน

การข้ามผ่านเส้นแบ่งระหว่างชาติพันธุ์ไทยใหญ่ ในสังคมเมืองและสังคมชายขอบแม้ว่า จะมีการจำแนกกันระหว่างชาวไต่เก่าและไต่ใหม่ภายในชุมชนเดียวกันอยู่บ้างก็ตาม แต่ใน สถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันก็ทำให้ชาวไทยใหญ่ทั้งสองกลุ่ม ก้าวข้ามผ่านเส้นแบ่งระหว่างชาติพันธุ์ไทยใหญ่ กล่าวคือ ชาวไทยใหญ่จะมีการประสานงานส่งความ ช่วยเหลือไปสู่กันและกัน ดังเช่น ในกรณีของมูลนิธิ วัดป่าเป้าที่ได้ส่งความช่วยเหลือไปยังชุมชน ผู้อพยพไทยใหญ่ตามแนวชายแดน นอกจากนี้แล้ว ทางมูลนิธิของชาวไทยใหญ่ในลักษณะของ NGO ในจังหวัดเชียงใหม่ก็ยังส่งความช่วยเหลือไปยังชาวไทยใหญ่ที่เข้ามาอาศัยและทำงานในไทย ด้วยเช่นกัน ดังเช่นมูลนิธิเพื่อสิทธิมนุษยชนและการพัฒนา (HRDF) ที่ทำเกี่ยวกับด้านคดี ช่วยเหลือแรงงานข้ามชาติและสิทธิแรงงาน อบรมทางด้านกฎหมายไทย รวมถึงให้ความช่วยเหลือ กรณีชาวไทยใหญ่มีปัญหาทางด้านกรดำเนินการทางกฎหมาย

ทางด้านความหลากหลายทางชาติพันธุ์ภายในชุมชนในงานวิจัยนี้ได้จำแนกออกเป็น 2 ประเด็น คือ 1. ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ภายในชุมชนไทยใหญ่ในแต่ละชุมชน 2. ปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างชาติพันธุ์ต่าง ๆ กับไทยใหญ่

ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ภายในชุมชนไทยใหญ่ในแต่ละชุมชนทั้งในสังคมเมืองใน เขตตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง และชุมชนของชาวไทยใหญ่ในสังคมชายขอบในเขตตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาวนั้น ประกอบด้วยหลายกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ นี้ก็มีทั้งกลุ่มชาติ พันธุ์ที่อยู่มาแต่ดั้งเดิมเมื่อครั้งบรรพบุรุษ และกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพเข้ามาอยู่ใหม่ ชุมชนของ ชาวไทยใหญ่ในสังคมเมืองในเขตตำบลศรีภูมินั้น ในอดีตเดิมเป็นพื้นที่ที่เคยเป็นแหล่งที่อยู่ของ ชาวไทยใหญ่ที่ถูกกวาดต้อนลงมาในยุค “เก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง” ช่วงสมัยของพระยาภาววิละ แต่ในปัจจุบันชาวไทยใหญ่เหล่านี้ล้วนถูกกลืนกลายเป็นคนเมืองไปแล้วเกือบทั้งหมด จะเหลือเพียงไม่กี่ครอบครัวเท่านั้นที่ยังคงสืบสาวราวเรื่องได้ว่าบรรพบุรุษของตนเป็นชาวไทยใหญ่และอพยพมา อยู่เมื่อแต่ครั้งใด อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในสังคมเมือง บริเวณชุมชน บ้านป่าเป้าและชุมชนบ้านกู่เต้านั้น นอกจากคนเมืองแล้วยังมีคนไทยใหญ่ที่อยู่มาแต่ดั้งเดิม

(โตเก้) คนไทใหญ่ที่เข้ามาอยู่ใหม่ (โตใหม่) และในปัจจุบันก็ยังมีคนจากพื้นที่สูงคือชาติพันธุ์ ลหุ (มุเซอ) ที่เข้ามาอาศัยอยู่เพื่อประกอบอาชีพรับจ้างด้วยเช่นกัน สำหรับชุมชนของชาวไทใหญ่ ในสังคมชายขอบในเขตตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาวนั้น ประกอบไปด้วยชนหลายเผ่า ส่วนมาก เป็นชาวไทใหญ่ รองลงมาก็เป็นคนเมือง จีนฮ่อ และชาวเขาเผ่าต่าง ๆ เช่น มุเซอ ลีซอ คะฉิ่น ละว้า กะเหรี่ยง เป็นต้น ซึ่งมาจากหลายแห่ง ทั้งนี้เพราะพื้นที่ตำบลเมืองนะมีเขตติดต่อกับพม่า ดังนั้น จึงเป็นการง่ายที่ชนเผ่าต่าง ๆ จะอพยพเข้ามาอยู่อาศัย

สำหรับปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างชาติพันธุ์ต่าง ๆ กับไทใหญ่ปฏิสัมพันธ์ของ ชาวไทใหญ่ในบริบททางวัฒนธรรมนั้น แม้ว่าวัฒนธรรมเป็นเสมือนตัวเชื่อมความสัมพันธ์ของชาว ไทใหญ่ในชุมชน ซึ่งทำให้เกิดความสามัคคีภายในชุมชนหรือภายในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน แต่ใน บริบทดังกล่าวก็มิได้เกิดขึ้นในทุกพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมเมือง ทั้งนี้เพราะในสังคมเมือง ปฏิสัมพันธ์ในบริบททางวัฒนธรรมบางครั้งก็ทำให้เกิดความแบ่งแยกระหว่างคนเมืองในท้องถิ่นกับ ชาวไทใหญ่ที่เข้ามาใหม่ได้เช่นกัน กล่าวคือ ในอดีตเมื่อมีงานบุญต่าง ๆ ที่จัดขึ้นภายในวัดป่าเป้า และวัดกุเต้า ผู้ที่มาร่วมงานส่วนมากเป็นคนเมืองที่อาศัยอยู่ในชุมชนของวัด แต่เมื่อมีชาวไทใหญ่ กลุ่มใหม่ที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในตัวเมืองและเข้ามามีส่วนร่วมในงานบุญของวัดทั้งสองแห่งมาก ขึ้น ก็เป็นเสมือนจุดเบียดขับให้คนในพื้นที่ซึ่งเป็นคนเมืองเปลี่ยนไปทำบุญที่วัดอื่น หรือไม่ก็แยก ส่วนกันทำพิธี เนื่องจากเกิดความรู้สึกแปลกแยกกับชาวไทใหญ่กลุ่มใหม่ที่เข้ามาร่วมงานบุญ ภายในวัด ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าในสังคมเมือง ปฏิสัมพันธ์ในบริบททางวัฒนธรรมนอกจากทำให้เกิด ความแปลกแยกระหว่างคนเมืองในท้องถิ่นกับชาวไทใหญ่ที่เข้ามาใหม่แล้ว ปฏิสัมพันธ์ในบริบท ทางวัฒนธรรมยังทำให้เกิดมีคนแปลกหน้า ที่เป็นนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเข้า มามีส่วนร่วมในงานประเพณีแทนในท้องถิ่นด้วยเช่นกัน กล่าวคือ ในขณะที่ย้ายไปสนใจทำบุญกับ วัดอื่นในละแวกใกล้กัน แต่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศกลับเข้ามามีส่วนร่วมใน งานประเพณีของชาวไทใหญ่มากขึ้น เนื่องจากเป็นประเพณีที่แสดงถึงอัตลักษณ์ประจำชาติพันธุ์ ของชาวไทใหญ่และไม่สามารถพบเห็นได้ง่ายในภูมิภาคอื่น ๆ ในทางตรงกันข้าม ในสังคมชายขอบ ปฏิสัมพันธ์ในบริบททางวัฒนธรรมนั้นเป็นเสมือนตัวเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างคนในท้องถิ่นเข้า ด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นระหว่างคนโตเก้และโตใหม่ รวมถึงเป็นตัวเชื่อมระหว่างคนไทใหญ่กับชาติ พันธุ์อื่น ๆ ภายในชุมชนเดียวกัน ดังนั้น ปฏิสัมพันธ์ในบริบททางวัฒนธรรมสำหรับในสังคมชาย ขอบแล้ว เปรียบเสมือนสิ่งที่จะช่วยประสานความสัมพันธ์ และสลายความเหลื่อมล้ำระหว่างชาติพันธุ์ ต่าง ๆ ภายในชุมชนให้กลายเป็นคนในชุมชนเดียวกันและอยู่ร่วมกันอย่างสันติท่ามกลางความ แตกต่างทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม

2. ระบบความเชื่อของชาวไทยใหญ่ที่ปรากฏในประเพณีพิธีกรรม และบทบาทของความเชื่อต่าง ๆ ที่มีต่อวิถีชีวิตของชาวไทยใหญ่

ในส่วนของระบบความเชื่อของชาวไทยใหญ่ที่ปรากฏในประเพณีพิธีกรรมนั้น จากการศึกษาสรุปได้ว่า ในสังคมชาวไทยใหญ่แต่ดั้งเดิมเป็นสังคมที่นับถือผีหรือสิ่งเหนือธรรมชาติ ก่อนที่ศาสนาพุทธและพราหมณ์จะเข้ามามีอิทธิพลต่อระบบความเชื่อของผู้คน แม้ว่าศาสนาทั้งสองจะเข้ามาภายหลังแต่ก็ผสมผสานเข้ากันกับความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติได้อย่างกลมกลืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเพณีพิธีกรรมของชาวไทยใหญ่ที่ปรากฏทั้งความเชื่อทางพุทธ พราหมณ์ และผี ซึ่งความเชื่อดังกล่าวก็ยังคงปรากฏให้เห็นในประเพณีพิธีกรรมของชาวไทยใหญ่ตราบจนถึงปัจจุบัน แต่อย่างไรก็ตามแม้ว่าระบบความเชื่อของชาวไทยใหญ่ที่ปรากฏในประเพณีพิธีกรรมจะมีทั้งความเชื่อทางพุทธ พราหมณ์ และผี แต่บทบาทความเชื่อที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวไทยใหญ่มากที่สุดก็คือ บทบาทความเชื่อทางพุทธและผี ส่วนความเชื่อทางพราหมณ์นั้นจะปรากฏในรูปแบบของพิธีกรรมมากกว่าการมีอิทธิพลต่อแนวคิดในวิถีชีวิตของชาวไทยใหญ่

ความเชื่อทางพุทธศาสนาในประเพณีพิธีกรรม นับว่ามีอิทธิพลสำคัญต่อประเพณีพิธีกรรมของชาวไทยใหญ่ในเชิงใหม่อย่างมาก โดยประเพณีพิธีกรรมในรอบปีของชาวไทยใหญ่นับว่าส่วนมากก็เป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อทางพุทธศาสนา และในวิถีประจำวันของชาวไทยใหญ่ก็ยังนับถือและปฏิบัติตามคำสอนในศาสนาพุทธอย่างเคร่งครัด

ประเพณีพิธีกรรมในรอบปีของชาวไทยใหญ่ในเชิงใหม่ที่ปรากฏครบทั้ง 12 เดือนนั้น จะเห็นได้อย่างชัดเจนในกลุ่มชาวไทยใหญ่ที่อยู่ในบริเวณชายขอบเช่นชุมชนในกรณีศึกษา คือ บ้านนาหวาย และบ้านเมื่อนะ ตำบลเมื่อนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ อีกทั้ง ประเพณีพิธีกรรมในรอบปีของชาวไทยใหญ่เกือบทั้งหมดเป็นประเพณีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา แต่จะมีเพียงประเพณีเดียวที่เป็นประเพณีที่มีได้เกี่ยวข้องกับความเชื่อทางพุทธศาสนาและการทำบุญในวัด ซึ่งก็คือ ประเพณีแม่เจ้าเมือง หรือ ประเพณีเลี้ยงผีเจ้าเมืองนั่นเอง

ในส่วนของความเชื่อทางพราหมณ์ ประเพณีของชาวไทยใหญ่ที่สืบเนื่องมาจากความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์นั้นมีด้วยกัน 2 ประเพณี คือ ประเพณีขึ้นจองปีใหม่หรือสงกรานต์ และประเพณีหลูข้าวหย่ากู่หรือทำบุญถวายข้าวยาคุ ซึ่งในประเพณีสงกรานต์ของชาวไทยใหญ่ได้แฝงความเชื่อทางพราหมณ์ ทางด้านความหมายและตำนานที่มาของประเพณี นอกจากนี้แล้วความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์ยังปรากฏเป็นพิธีกรรมสงเคราะห์บ้านซึ่งเป็นพิธีกรรมสำคัญอีกพิธีหนึ่งที่ชาวไทยใหญ่ทำในช่วงประเพณีสงกรานต์ โดยพิธีกรรมดังกล่าวของชาวไทยใหญ่เป็นพิธีกรรมที่เสริมกำลังใจให้กับสมาชิกในหมู่บ้านให้ดำเนินชีวิตอย่างร่มเย็นเป็นสุข และยังเป็นประเพณีที่พบเห็นได้

ในบ้านเมืองนะซึ่งเป็นชุมชนขนาดใหญ่ที่เกิดจากการรวมตัวของชาวไทใหญ่หลายครัวเรือน แต่ใน ส่วนของวัดไทใหญ่ในตัวเมืองจังหวัดเชียงใหม่ เช่น วัดป่าเป้า และวัดกุเต้า ไม่ปรากฏพิธีกรรม ดังกล่าว ซึ่งก็สะท้อนให้เห็นว่า ปัจจุบันบริเวณชุมชนบ้านป่าเป้าและชุมชนบ้านกุเต้าเป็นชุมชนที่มีความซับซ้อนในรูปแบบของสังคมเมืองที่ประกอบด้วยความหลากหลายของผู้คนและไม่ได้เป็น ชุมชนไทใหญ่ที่รวมตัวกันอย่างชัดเจนเหมือนดังเช่นในอดีต

นอกจากความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์ที่ปรากฏในประเพณีสงกรานต์และพิธีสังเคราะห์บ้านแล้ว ความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์ยังปรากฏในประเพณีหลัวฮาย่ากู่ หรือประเพณี ถวายข้าวยาคุของชาวไทใหญ่ซึ่งเป็นประเพณีที่จัดในช่วงวันมาฆบูชา ประเพณีหลัวฮาย่ากู่ของ ชาวไทใหญ่ปัจจุบัน ในสังคมชายขอบและในสังคมเมืองมีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดเจน กล่าวคือ ชาวไทใหญ่ในสังคมชายขอบแต่ละบ้านยังคงทำข้าวฮาย่ากู่กันเองเพื่อนำไปถวายพระที่วัด แต่ในสังคมเมืองนั้นแทบไม่มีการทำรวมถึงถวายข้าวฮาย่ากู่กันแต่อย่างใด ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าใน อนาคตประเพณีดังกล่าวอาจจะหายไปจากสังคมเมือง และเหลือเป็นเพียงแค่การทำบุญในวัน สำคัญทางศาสนาเท่านั้น

ในส่วนความเชื่อทางผีในประเพณีพิธีกรรมของชาวไทใหญ่นั้น ปรากฏอย่างชัดเจนใน สังคมชายขอบหรือในท้องถิ่นของจังหวัดเชียงใหม่ ดังเช่นในหมู่บ้านเมืองนะและบ้านนาหวายมี การนับถือผีประจำเมือง หรือที่ชาวล้านนาเรียกว่า ผีเสื้อเมือง อารักษ์ หรือ เจนบ้านเจนเมือง ซึ่งที่ สถิติผีประจำเมืองนี้จะมีการทำหอผีไว้ตามจุดสำคัญในหมู่บ้าน เช่น ที่กลางหมู่บ้าน หรือใต้ต้นไม้ ใหญ่ นอกจากการนับถือผีเจ้าเมืองแล้ว ชาวไทใหญ่นับถือผีที่อยู่ตามธรรมชาติ เช่น ผีเจ้าป่า เจ้าเขา รวมถึงท้าวทั้งสี่ด้วยเช่นกัน ซึ่งผีในทัศนะของชาวไทใหญ่นั้นรวมความถึง เทวดา สำหรับ ความเชื่อทางผีที่ปรากฏในประเพณีพิธีกรรมในรอบปีของชาวไทใหญ่ทั้งในกลุ่มที่อยู่ในสังคมเมือง และในสังคมชายขอบนั้นจำแนกได้เป็น 3 ประเภท คือ ความเชื่อในผีเจ้าเมือง (ผีอารักษ์) ผีที่อยู่ ตามธรรมชาติ และท้าวทั้งสี่

ผีเจ้าเมือง (ผีอารักษ์) คือ ดวงวิญญาณของบุคคลที่ชาวบ้านเชื่อว่าเมื่อครั้งมีชีวิตอยู่ได้ สร้างวีรกรรมอันกล้าหาญและทำคุณความดีให้แก่ชุมชน เมื่อตายไปชาวบ้านจึงได้สร้างหอเจ้า เมืองไว้เพื่อเป็นที่เชลยธนูบูชา และกลายเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำชุมชนในที่สุด ประเพณีแม่เจ้า เมือง หรือเลี้ยงผีเจ้าเมือง เป็นประเพณีที่ชาวไทใหญ่จะจัดขึ้นเพื่อบูชาดวงวิญญาณของผีเจ้าเมือง ในช่วงเดือน 7 ของไทใหญ่ ซึ่งตรงกับเดือนมิถุนายนตามปฏิทินสากล ชุมชนไทใหญ่ในบ้านนา หวายและบ้านเมืองนะนั้นมีหอเจ้าเมืองทั้งสองหมู่บ้าน จุดประสงค์ของการจัดประเพณีเลี้ยงผีนี้ก็ เพื่ออาศัยอำนาจของผีดลบันดาลความร่มเย็นเป็นสุขในของการดำเนินชีวิตให้แก่คนในหมู่บ้าน

รวมถึงดลให้เกิดโชคลาภต่าง ๆ นอกจากนี้แล้วประเพณีดังกล่าวยังเป็นการแสดงออกถึงสำนึกในความรู้คุณที่มีต่อสิ่งเหนือธรรมชาติด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตาม ในพิธีแม่เจ้าบ้านเจ้าเมืองของชาวไทใหญ่ในบ้านนาหวายและบ้านเมืองนั้น มีสิ่งที่เป็นข้อห้ามเหมือนกันก็คือ ห้ามผู้หญิงเข้าภายในบริเวณรั้วของหอเจ้าเมือง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ความเป็นหญิงในสังคมไทใหญ่ ยังถูกมองว่าไม่เท่าเทียมชาย โอกาสของเพศหญิงในสังคมไทใหญ่จึงเป็นเพียงแค่ผู้ปฏิบัติตาม แต่ในขณะที่โอกาสของเพศชายนั้นเป็นผู้นำอย่างแท้จริง ในส่วนของประเพณีแม่เจ้าเมืองของชาวไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่ในปัจจุบันนั้นมีปรากฏอย่างชัดเจนในสังคมท้องถิ่น ดังเช่น ในบ้านนาหวายและบ้านเมืองนั้นก็ยังคงสืบทอดประเพณีดังกล่าวทุกปี ในขณะที่สังคมเมืองนั้นไม่มีประเพณีทางผีโดยตรง แต่ก็ยังคงหลงเหลือความเชื่อเรื่องผีให้เห็นอยู่บ้างนั่นคือ การตั้งหอเจ้าเมืองชั่วคราวภายในวัดป่าเป้าและวัดกุเต้าในช่วงที่วัดจัดงานประเพณีสำคัญ ทั้งนี้ก็เพื่อให้วิญญาณของเจ้าเมืองช่วยดูแลคุ้มครองให้การจัดงานเป็นไปอย่างราบรื่น

ผีที่อยู่ตามธรรมชาติ ชาวไทใหญ่นอกจากจะมีความเชื่อและประกอบพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับผีเจ้าเมืองแล้ว ชาวไทใหญ่ก็ยังมีความเชื่อทางด้านผีอื่น ๆ ที่อยู่ตามธรรมชาติด้วยเช่นกัน เช่น ผีเจ้าป่า เจ้าเขา เจ้าดิน เจ้าน้ำ เป็นต้น ทั้งนี้ เพราะชาวไทใหญ่เชื่อว่า ผีมีอยู่ในทุกหนทุกแห่ง สาเหตุที่ผู้คนนับถือผีที่อยู่ตามธรรมชาตินั้น ก็เพราะชาวไทใหญ่ในอดีตรวมถึงบางส่วนในปัจจุบันดำรงชีพด้วยการเกษตรและการหาของป่า ดังนั้นจึงจำเป็นต้องอาศัยที่พึ่งทางใจในการดำรงชีพ ซึ่งผีที่อยู่ตามธรรมชาติ อาทิ ผีป่า ผีดอย ผีขุนน้ำ ผีขุนดิน ผีเหล่านี้ในทัศนะของชาวไทใหญ่นอกจากจะมีพฤติกรรมที่เป็นผีดีแล้ว ในบางครั้งก็อาจแปรสภาพจากผีดีกลายเป็นผีร้ายได้เช่นกัน หากมีผู้ใดทำให้ผีไม่พอใจ เช่น ตัดไม้โดยไม่ขออนุญาต หรือทำลายธรรมชาติจนทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ผีก็อาจจะดลบันดาลให้เกิดเหตุอาเพศในรูปแบบต่างๆ ซึ่งอาจเกิดในลักษณะภัยทางธรรมชาติ การเข้าสิงสู่บุคคล หรือกระทำให้บุคคลผู้นั้นต้องได้รับความเจ็บป่วย เป็นต้น นอกจากนี้ชาวไทใหญ่ก็เชื่อว่ามีผีในอีกลักษณะหนึ่งที่จัดเป็นผีร้าย เช่น ผีมิจจาทริ ผีกินคน ผีหัวขาด ผีกะ (ผีปอบ) เป็นต้น ผีเหล่านี้จะมีพฤติกรรมที่ก่อวินสสร้างปัญหาและมีได้ให้คุณใด ๆ ดังนั้น ในพิธีแม่เจ้าเมืองหรือในพิธีกรรมสำคัญใดก็ตาม ชาวไทใหญ่ก็จะต้องมีการบอกกล่าวให้ผีร้ายออกไปจากบริเวณพิธีด้วยการนำอาหารไปเซ่นไหว้ เพื่อไม่ให้สร้างปัญหารวมถึงความทุกข์ร้อนใด ๆ ให้แก่ผู้คนในหมู่บ้าน ส่วนผีที่อยู่ตามธรรมชาตินั้นก็จะมีการเซ่นสรวงบูชาเพื่อความสงบสุขร่มเย็นในการดำรงชีพของผู้คนในชุมชน อย่างไรก็ตามความเชื่อเรื่องผีที่อยู่ตามธรรมชาติในกลุ่มชาวไทใหญ่ในสังคมเมืองนั้นนับว่ามีน้อยมาก เนื่องจากสภาพสังคมเมืองไม่ได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติเหมือนดังเช่นสังคมชายขอบ อีกทั้งวิถีชีวิตการทำงาน of ชาวไทใหญ่ที่

ส่วนมากเป็นแบบรับจ้างทั่วไปซึ่งไม่ได้อยู่ในวิถีเกษตรกรรม ดังนั้นจึงทำให้ชาวไทใหญ่ในสังคมเมืองมีความเชื่อเรื่องผีที่อยู่ตามธรรมชาติลดน้อยลง

ท้าวทังสี่ นอกจากผีเจ้าเมืองและผีที่อยู่ตามธรรมชาติแล้ว ในทัศนะของชาวไทใหญ่ก็เชื่อว่ามีเทวดาที่รักษาทั้งสี่ทิศที่อยู่รอบตัวด้วยเช่นกัน หรือที่เรียกกันว่า ท้าวทังสี่ ซึ่งหมายถึง ท้าวจุลโลกบาลทั้งสี่องค์ ซึ่งเป็นมหาเทพที่ยิ่งใหญ่และทรงเป็นหัวหน้าของเหล่าเทพในสรวงสวรรค์ชั้นจาตุมาหาราชิก ท้าวทังสี่นี้มีหน้าที่คอยปกป้องภัยอันตรายและอำนวยความสุขความเจริญแก่มนุษย์ ด้วยความเชื่อดังกล่าวนี้อาจได้ก่อเกิดเป็น พิธีขึ้นท้าวทังสี่ ดังนั้น เมื่อจะมีงานมงคล พิธีกรรมแรกที่ชาวไทใหญ่ทำก่อน ก็คือ การทำพิธีขึ้นท้าวทังสี่ ทั้งนี้ เพื่อขอความคุ้มครองป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ ให้กับผู้คนในชุมชน และขอให้การดำเนินงานพิธีเป็นไปอย่างราบรื่น พิธีกรรมขึ้นท้าวทังสี่เป็นพิธีกรรมที่ชาวไทใหญ่ใช้ประกอบงานอันเป็นมงคลต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นในพิธีสงเคราะห์ในช่วงสงกรานต์ หรือพิธีกรรมในงานปอยสำคัญต่าง ๆ เช่น ปอยเข้าหัว ปอยออกหัว เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันพิธีกรรมดังกล่าวสามารถพบได้ทั้งในประเพณีของชาวไทใหญ่ที่อยู่ชายขอบและที่อยู่ในสังคมเมือง โดยในวันที่มีงานประเพณีสำคัญชาวไทใหญ่จะเชิญปุจารย์มาทำพิธีขึ้นท้าวทังสี่เพื่อความเป็นสิริมงคลและบังเกิดความราบรื่นกับงาน ส่วนเวลาที่ประกอบพิธีส่วนใหญ่มักทำในเช้าตรู่ของวันงาน

ระบบความเชื่อของชาวไทใหญ่ดังที่กล่าวมา อาจกล่าวได้ว่า วิถีชีวิตประจำวันของชาวไทใหญ่ในอดีตนั้นมีความเชื่อดังเดิมก็คือการนับถือผี และถึงในปัจจุบันก็ยังคงนับถืออยู่โดยเฉพาะในสังคมชนบท แม้ว่าความเชื่อทางพุทธและพราหมณ์จะเข้ามาภายหลัง แต่ความเชื่อดังกล่าวก็นับว่ามีอิทธิพลสำคัญต่อประเพณีพิธีกรรมของชาวไทใหญ่ในเชียงใหม่อย่างมาก ฉะนั้นระบบความเชื่อของชาวไทใหญ่ที่ปรากฏในประเพณีพิธีกรรมจึงเป็นไปในลักษณะที่ผสมผสานกันระหว่างความเชื่อทางพุทธศาสนา พราหมณ์ และผี หรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าเป็น “พุทธศาสนาแบบชาวบ้าน” แต่อย่างไรก็ตามในทัศนะของชาวไทใหญ่แล้ว สถานะของผีนั้นก็ยังต่ำกว่าพุทธอยู่นั่นเอง และการที่พุทธศาสนาไม่อาจกลบความเชื่อทางผีและพราหมณ์ได้ทั้งหมดก็อาจเป็นเพราะพุทธศาสนาแบบอุดมคตินั้นเป็นสิ่งที่สูงส่งเกินไป ยากที่คนทั่วไปจะเข้าถึง พุทธศาสนาในระดับที่ต่ำลงมาจึงผสมผสานกับลัทธิทางผีและพราหมณ์

ในส่วนของบทบาทความเชื่อทางพุทธและผีนี้เป็นสิ่งที่อยู่คู่กันในชีวิตวิถีของชาวไทใหญ่ และนับว่ามีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวไทใหญ่มากกว่าความเชื่ออื่น ๆ อาทิ ความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์ บทบาทความเชื่อทางพุทธและผีนี้ได้สะท้อนออกมาในรูปแบบประเพณีพิธีกรรมและต่างก็มีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตของชาวไทใหญ่ในด้านต่าง ๆ นี้ ได้แก่ บทบาทในการช่วยเหลือ

และเสริมสร้างกำลังใจ บทบาทในการให้การศึกษาอบรมและควบคุมพฤติกรรมของผู้คนในชุมชน และบทบาทในการสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมและความสามัคคีภายในชุมชน บทบาทในการช่วยเหลือและเสริมสร้างกำลังใจ ความเชื่อทางพุทธและผีนั้นนับว่ามีบทบาทสำคัญอย่างมาก ในการเป็นที่พึ่งทางใจของชาวไทยใหญ่ ความเชื่อทั้งสองนี้ช่วยเสริมสร้างกำลังใจในการดำรงชีวิต และช่วยขจัดความกลัวของบุคคลให้หมดสิ้นไปได้ ความกลัวในที่นี้คือความกลัวในสิ่งที่ไม่รู้หรือ ในสิ่งที่ไม่สามารถจะหาคำตอบให้ตนเองได้ บทบาทของศาสนาโดยสรุปก็คือ “กำลังใจ”

(Will-power) เมื่อบุคคลใดมีกำลังใจจะทำสิ่งใดก็ย่อมสำเร็จลุล่วงด้วยดีเสมอ นอกจากความเชื่อทางพุทธศาสนาที่มีบทบาทในการช่วยเหลือและเสริมสร้างกำลังใจในการดำรงชีวิตให้กับชาวไทยใหญ่แล้ว ความเชื่อทางผีก็มีบทบาทสำคัญเช่นกัน ความเชื่อทางผีของชาวไทยใหญ่ที่แสดงออกมากทางประเพณีพิธีกรรมที่เกี่ยวกับการทำมาหากิน ก็คือ ประเพณีแม่เจ้าเมือง ซึ่งก็ต้องมีการเซ่นไหว้ผีที่อยู่ตามธรรมชาติในประเพณีดังกล่าว เนื่องด้วยสังคมไทยใหญ่ในชนบทนั้นผู้คนส่วนมาก ดำรงชีพด้วยเกษตรกรรมซึ่งต้องพึ่งพาธรรมชาติเป็นหลัก เมื่อธรรมชาติบันดาลสรรพสิ่ง ที่ทำให้การดำรงชีพดำเนินต่อไปได้ ชาวไทยใหญ่จึงเคารพนับถือธรรมชาติ และโดยอาศัยความเชื่อที่ว่า ธรรมชาติมีวิญญาณสิงสถิตและให้ความดูแลคุ้มครองสรรพสิ่งอยู่ ซึ่งชาวไทยใหญ่ก็ให้ความเคารพ และเซ่นสรวงบูชา จนเป็นวิถีประเพณีและความเชื่อที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา นอกจากนี้แล้ว คติความเชื่อเรื่องผียังใช้เป็นเหตุผลเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นโดยที่บางครั้งก็ไม่สามารถ อธิบายด้วยความจริงเชิงตรรกะได้ฉะนั้น ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อทางพุทธศาสนาและความเชื่อทาง ผีในวิถีชีวิตของชาวไทยใหญ่ก็ตามต่างมีบทบาทในการเสริมสร้างกำลังใจ ช่วยลดประโยชน์ในสิ่งที่ปรารถนา ตลอดจนช่วยดูแลคุ้มครองและให้ความช่วยเหลือปัดเป่าหรือบรรเทาปัญหาต่าง ๆ ในชีวิต ซึ่งถือว่าเป็นการเสริมสร้างขวัญกำลังใจอย่างมากในการดำเนินชีวิตของผู้คน

บทบาทในการให้การศึกษาอบรมและควบคุมพฤติกรรมของผู้คนในชุมชนความเชื่อทาง พุทธและทางผีต่างก็มีบทบาทในการให้การศึกษาอบรมและควบคุมพฤติกรรมของผู้คน ทางด้าน ความเชื่อทางพุทธศาสนานั้นเชื่อว่า “กรรมเป็นเครื่องกำหนดชะตาชีวิตของสัตว์โลก” ดังนั้น ความเชื่อดังกล่าวจึงช่วยในการควบคุมพฤติกรรมของผู้คนในชุมชนไม่ให้ประพฤติดนในศีลธรรม อันจะก่อให้เกิดกรรมขึ้นกับตนและทำให้ผู้อื่นต้องเดือดร้อน นอกจากความเชื่อเรื่องกรรมแล้ว ชาว ไทยใหญ่ยังมีความเชื่อในเรื่องบุญอย่างเหนียวแน่นซึ่งมีบทบาทสำคัญในการจัดระเบียบทางสังคม ทั้งนี้เพราะบุญในมิติทางสังคมของชาวไทยใหญ่ หมายถึง การทำบุญด้วยปัจจัย ข้าวของต่าง ๆ รวมถึงกำลังใจให้กับทางวัด และอานิสงส์ของผลบุญก็จะช่วยลดบันดาลให้บุคคลนั้นประสบแต่ ความสุขความเจริญ และสมปรารถนาในสิ่งที่คาดหวังไว้ ส่วนความเชื่อทางผีของชาวไทยใหญ่นั้น

มีส่วนในการให้การศึกษาอบรมและควบคุมพฤติกรรมของผู้คนในสังคมของไทยใหญ่มากมาย เนื่องด้วย "ความกลัว" ในอำนาจของผีนั้นเป็นเครื่องมือจูงใจให้ผู้คนกระทำแต่ความดี และกระทำในสิ่งเหมาะสม กล่าวคือ ถ้าผู้ใดสร้างความเดือดร้อนให้กับผู้อื่นผีก็จะลงโทษด้วยวิธีการต่าง ๆ แต่ในทางตรงข้ามถ้าผู้ใดกระทำความดี บรรดาผีก็จะดลบันดาลโชคลาภให้แก่บุคคลผู้นั้น ซึ่งนับว่าเป็นกลอุบายที่ทำให้ผู้คนพยายามปฏิบัติแต่ความดี คติในความเชื่อทางผีนี้เองจึงเป็นกลไกสำคัญในการปลูกฝังและสั่งสอนพฤติกรรมของบุคคล อันจะนำมาซึ่งการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขภายในชุมชน ดังที่กล่าวมา จึงกล่าวได้ว่าความเชื่อทางพุทธและทางผีต่างก็มีมีส่วนในการให้การศึกษาและอบรมระเบียบสังคมแก่บุคคลทั่วไป ทั้งในด้านศาสนา ศีลธรรมจริยธรรม คุณธรรม และหลักพื้นฐานในการดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคม ซึ่งนับว่าความเชื่อทั้งสองดังกล่าวเป็นเครื่องมือในการสั่งสอนและควบคุมพฤติกรรมให้ผู้คนให้อยู่ในครรลองอันดีงาม จึงมีส่วนทำให้ผู้คนเรียนรู้พฤติกรรมที่พึงหรือไม่พึงกระทำในสังคม ซึ่งนับว่าเป็นการจัดระเบียบและควบคุมผู้คนให้อยู่ในกฎระเบียบของชุมชนและทำให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

บทบาทในการสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมและความสามัคคีภายในชุมชน ความเชื่อทางพุทธศาสนาและความเชื่อทางผีนอกจากจะมีบทบาทในการเสริมสร้างกำลังใจและการให้การศึกษาอบรมกับผู้คนแล้ว ความเชื่อทั้งสองยังมีบทบาทในการสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมและความสามัคคีระหว่างผู้คนด้วยเช่นกัน ทางด้านความเชื่อทางพุทธศาสนานั้นเป็นเสมือนสื่อกลางสร้างความสามัคคีกลมเกลียวในชุมชน พุทธศาสนาจึงเป็นอุดมการณ์ร่วมที่ทำหน้าที่ร้อยรัดจิตใจคนไทยเข้าด้วยกันจนก่อเกิดเป็นการรวมกลุ่มสังคมพิธีกรรมขึ้นมา ดังในกรณีของชาวไทใหญ่โดยเฉพาะในชุมชนที่อยู่ในสังคมชายขอบ พวกเขามีการแบ่งกลุ่มหรือที่เรียกว่า ห้วมหวด เพื่อช่วยเหลือกันเมื่อมีงานประเพณีสำคัญทางศาสนา แต่สำหรับในสังคมเมืองนั้นมิได้มีการแบ่งเป็นหัวมหวดแต่อย่างใดเนื่องจากมิได้เป็นชุมชนชาวไทใหญ่ที่ชัดเจน ดังนั้นจึงเกิดเป็นในรูปแบบขององค์กรต่าง ๆ ที่อยู่ภายในวัด นั่นก็คือ "สมาคมการศึกษาและวัฒนธรรมไทใหญ่" ในวัดกุเต้า และ "มูลนิธิส่งเสริมการศึกษาวัฒนธรรม" ในวัดป่าเป้า ที่ช่วยประสานงานกับทางวัดในการจัดงานประเพณีสำคัญทางศาสนาขึ้นมา อย่างไรก็ตาม ความเชื่อทางพุทธศาสนานี้เองที่ทำให้เกิดเป็นประเพณีพิธีกรรมสำคัญต่าง ๆ ในรอบปีของชาวไทใหญ่ หรือที่เรียกว่า งานปอย งานปอยของคนไทเป็นเสมือนสะพานที่เชื่อมโยงสายสัมพันธ์อันดีระหว่างญาติมิตรเพื่อนฝูงและสมาชิกทั้งภายในชุมชนเดียวกันและต่างชุมชน อีกทั้ง งานปอยยังมีบทบาทสำคัญในการอบรมคนหนุ่มสาวรุ่นใหม่ให้เริ่มเรียนรู้ในการช่วยเหลืองานกิจกรรมรวมถึงงานบุญภายในชุมชนของตนเอง นอกจากนี้แล้ว ความสำคัญของพุทธศาสนาที่ทำให้เกิดเป็นประเพณีที่ช่วยเชื่อมความสัมพันธ์ของ

กลุ่มชน ทั้งในระดับครอบครัว ระดับภายในกลุ่มชน รวมถึงระดับต่างกลุ่มชนด้วยเช่นกันหรือกล่าวได้ว่าทำให้เกิดการสร้างเครือข่ายและสร้างปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้คนที่อยู่ต่างชุมชนทั้งกับชาติพันธุ์เดียวกันและต่างชาติพันธุ์นั่นเอง ในส่วนของระบบความเชื่อทางผีนั้นมีส่วนทำให้เกิดการรวมกลุ่มในการประกอบพิธีกรรมเพื่ออ้อนวอนต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ อาทิ ผีเจ้าเมือง ผีที่อยู่ตามธรรมชาติ รวมถึงเทพเทวดาต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งความเชื่อเรื่องผีเป็นความเชื่อที่มีอิทธิพลต่อชาวไทยใหญ่มาก และทำให้เกิดเป็นประเพณีไหว้ผีประจำปีขึ้นมา นั่นก็คือ ประเพณีแม่เจ้าเมือง ซึ่งชาวไทยใหญ่ในตำบลเมืองนะเองก็ยังคงปฏิบัติสืบสานประเพณีดังกล่าวต่อเนื่องกันมาจนถึงปัจจุบัน ฉะนั้นการประกอบพิธีกรรมไหว้ผีไม่ว่าจะเป็นการประกอบพิธีกรรมไหว้ผีประจำปี หรือการประกอบพิธีกรรมบวงสรวงต่อผีเมื่อเกิดเหตุที่ไม่สงบขึ้นกับผู้คนภายในหมู่บ้านก็ตาม ต่างก็มีส่วนทำให้ผู้คนมีปฏิสัมพันธ์กันและเกิดการรวมกลุ่มประกอบพิธีกรรมขึ้นมา ซึ่งการหันมาขอพึ่งความช่วยเหลือกับอำนาจของสิ่งที่เหนือธรรมชาติร่วมกันนี้เอง จึงช่วยสานสัมพันธ์ภาพอันดีทางวัฒนธรรมระหว่างผู้คนและเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างความสามัคคีภายในชุมชน ดังที่กล่าวมาบทบาทของความเชื่อทางพุทธและทางผี (ในประเพณีแม่เจ้าเมือง) นั้น นอกจากเป็นประเพณีที่เป็นที่พึงพอใจของคนในชุมชนแล้ว ก็ยังมีส่วนช่วยรื้อยัดให้ชาวไทยใหญ่ได้สานความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมร่วมกัน ซึ่งทำให้เกิดความสามัคคีขึ้นทั้งในระดับครอบครัว ระดับภายในกลุ่มชน รวมถึงระดับต่างกลุ่มชน

3. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีพิธีกรรม ความเชื่อ และอัตลักษณ์ของชาวไทยใหญ่

การปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีพิธีกรรม ความเชื่อ และอัตลักษณ์ของชาวไทยใหญ่นี้มีส่วนสัมพันธ์กับปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 5 ปัจจัย ดังนี้

3.1 ปัจจัยทางด้านการเมืองการปกครอง

3.1.1 การปฏิรูปทางศาสนา

3.1.2 การปฏิรูปทางการศึกษา

3.1.3 แผนนโยบายพัฒนาการท่องเที่ยว

3.2 ปัจจัยทางด้านความทันสมัยและเทคโนโลยี

3.3 ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและลัทธิบริโภคนิยม

3.4 ปัจจัยทางด้านสังคม

3.5 ปัจจัยทางด้านพื้นที่

ปัจจัยที่หนึ่ง ปัจจัยทางการเมืองการปกครอง ในที่นี้เป็นปัจจัยที่มีความเชื่อมโยงกับแผนนโยบายการปฏิรูปการเมืองการปกครองไม่ว่าจะเป็นทางศาสนา ทางการศึกษา รวมถึงแผนนโยบายพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งจะสรุปในแต่ละประเด็น ดังนี้

1. การปฏิรูปทางศาสนา การเมืองการปกครองแบบใหม่นับตั้งแต่สมัยปฏิรูปการเมืองการปกครองในสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา การเมืองการปกครองแบบใหม่เป็นระยะของการสถาปนาพุทธศาสนาและเบียดขับพื้นที่ของผี จึงทำให้เมืองเชียงใหม่กลายเป็นเมืองแห่งพุทธศาสนา ส่วนประเพณีตลอดจนความเชื่อทางผีของคนเมืองและคนไทใหญ่ในสังคมเมืองต่างก็ถูกลดบทบาทลง ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่าเมื่อมีการปฏิรูปการเมืองการปกครองรวมถึงการปฏิรูปทางศาสนา สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปได้ส่งผลให้ชาวไทใหญ่ในชุมชนเมืองเชียงใหม่ซึ่งอยู่ใกล้กับศูนย์กลางอำนาจการปกครองท้องถิ่นของรัฐจำต้องประนีประนอมทางอุดมการณ์ต่ออำนาจจากภายนอกดังกล่าวก่อนที่เน้นความสำคัญของความเชื่อและประเพณีทางพุทธศาสนามากกว่าจารีตประเพณีท้องถิ่น ปัจจุบันความเชื่อทางผีของชาวไทใหญ่ในสังคมเมืองจึงกลายเป็นเพียงส่วนเสริมบทบาทประเพณีของพุทธศาสนาเท่านั้น สภาพดังกล่าวทำให้พุทธศาสนาเข้ามาเป็นศาสนาของชาติ ซึ่งนอกจากจะมีแนวทางเดียวกันโดยถูกกำหนดจากส่วนกลางแล้ว ยังทำให้ความเชื่อตลอดจนประเพณีท้องถิ่นที่ไม่สอดคล้องกับจารีตจากส่วนกลางถูกลดบทบาทไปด้วยเช่นกัน

2. การปฏิรูปทางการศึกษา ซึ่งเริ่มในสมัยรัชกาลที่ 6 เป็นต้นมา ได้มีการเปลี่ยนชื่อกระทรวงธรรมการเป็นกระทรวงศึกษาธิการ การศึกษาแบบใหม่จึงกลายเป็นเรื่องของรัฐแต่ผู้เดียวมิใช่หน้าที่ของวัดอีกต่อไป ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการแยกศาสนาออกจากสังคมและวิถีชีวิตของผู้คน การเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษานี้นับเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนทางความหมายของประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อของชาวไทใหญ่โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเพณีปอยส่างลอง การเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาในท้องถิ่นต่าง ๆ ของสังคมไทยทำให้วัดแยกจากชุมชนอย่างชัดเจน การแทนที่บทบาททางการศึกษาของโรงเรียนนี้ทำให้แก่นความหมายของประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อในปอยส่างลองปรับเปลี่ยนไป โรงเรียนและครูเริ่มเข้ามาแทนที่วัดและเจ้าอาวาสก็ถูกลดบทบาทหน้าที่ในการเป็นครูลงไป ตลอดจนค่านิยมในการส่งเสริมให้บุตรหลานได้บวชเรียนก็เริ่มเสื่อมความนิยมลง โดยการศึกษาเป็นหน้าที่ของโรงเรียน ส่วนการบวชเพื่อศึกษาพระธรรมก็กลายเป็นเพียงส่วนประกอบหนึ่งของชีวิตและการสืบสานตามประเพณีเท่านั้น นอกจากนี้แล้ว ปัจจัยทางการศึกษามีส่วนทำให้ความเชื่อทางผีของชาวไทใหญ่ลดลง การที่ลูกหลานชาวไทใหญ่ในสังคมเมืองเชียงใหม่ปัจจุบันได้รับโอกาสทางการศึกษาสูงขึ้นนี้เองที่มีส่วนทำให้พวกเขาเชื่อในสิ่งที่สามารถพิสูจน์ได้ กล่าวคือ เชื่อทางพุทธศาสนาซึ่งอยู่บนหลัก

การของเหตุผลมากกว่าความเชื่อทางผี ในส่วนของชาวไทใหญ่รุ่นใหม่ที่ไม่ได้เกิดในฝั่งไทย แต่ปัจจุบันชาวไทใหญ่รุ่นใหม่หลายคนก็ได้รับการศึกษา จึงทำให้เชื่อในเรื่องเหตุผลมากกว่าเชื่อในเรื่องผีซึ่งเป็นสิ่งที่ยากจะพิสูจน์

3. แผนนโยบายพัฒนาการท่องเที่ยว นับตั้งแต่การดำเนินตามแผนนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 ตั้งแต่ปีพ.ศ.2500 เป็นต้นมา เมืองเชียงใหม่มีความเจริญทางภาคธุรกิจและการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ด้วยบทบาทในการเป็นเมืองท่องเที่ยวสำคัญนี้เอง หน่วยงานภาครัฐจึงเริ่มตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ที่สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวไปพร้อมกับแหล่งธรรมชาติอันงดงาม ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐจึงพยายามสนับสนุนให้เชียงใหม่เป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีจุดเด่นทางความหลากหลายเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ และหนึ่งในนั้นก็คือ “วัฒนธรรมของชาวไทใหญ่” ด้วยปรากฏการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนี้เองที่ทำให้วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กลายเป็นสินค้าที่สามารถทำรายได้หลักเข้าสู่เมือง เขต “ตัวเมือง” จังหวัดเชียงใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวจึงได้กลายเป็นเขตการท่องเที่ยวหลักที่นักท่องเที่ยวต่างให้ความสนใจมากที่สุด ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนและประดิษฐ์สร้างประเพณีพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ รวมถึงกลุ่มชาวไทใหญ่เพื่อรองรับการท่องเที่ยว ชุมชนบริเวณวัดป่าเป้าและวัดกุเต่าได้กลายเป็น “แหล่งรวมตัวของชาวไทใหม่ที่ทับซ้อนบนพื้นที่ที่เคยเป็นชุมชนของชาวไทใหญ่ในอดีต” ประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ ของทางวัดจึงดำเนินไปในลักษณะ “ปรับเปลี่ยนรูปแบบและความหมาย” ด้วยการที่หน่วยงานรัฐนำเอา “วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์” มาเป็นจุดขาย เรื่องราวทางประเพณีพิธีกรรม ศิลปะการแสดง ตลอดจนความเชื่อต่าง ๆ ที่สืบทอดมาจากบรรพชนครั้งอดีตเหล่านี้จึงได้ถูกนำมาผลิตซ้ำและปรับประยุกต์ใหม่ให้เสมือนกับเป็นวิถีดั้งเดิม ดังเช่นที่ปรากฏในประเพณีปอยส่างลองซึ่งนับเป็นประเพณีไทใหญ่ที่สำคัญที่ทางวัดป่าเป้าได้รื้อฟื้นขึ้นมา และปัจจุบันก็มีหลายวัดที่ต่างก็พากันจัดงานประเพณีดังกล่าว อีกทั้งเนื่องด้วยผลจากแผนนโยบายพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่และแผนนโยบายจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจึงทำให้งานปอยส่างลองวัดป่าเป้าที่จัดขึ้นเป็นวัดแรกในสังคมเมืองถูกบรรจุลงในปฏิทินการท่องเที่ยว ซึ่งทำให้กำหนดการและระยะเวลาในการจัดงานรวมถึงบทบาทของผู้ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานนั้นเปลี่ยนไปตามแนวทางที่ตกลงร่วมกันระหว่างวัดและหน่วยงานของภาครัฐที่สนับสนุนงานประเพณีดังกล่าว นอกจากนี้แล้ว เมื่อการท่องเที่ยวมีบทบาทในงานบุญของชาวไทใหญ่มากขึ้น ก็เป็นโอกาสที่ชาวไทใหญ่ได้ใช้พื้นที่งานบุญในการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของตนเองในการเป็นส่วนหนึ่งของรัฐไทย เพื่อดำรงอยู่อย่างมีศักดิ์ศรีภายในสังคม และเพื่อสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตต่อไป

ปัจจัยที่สอง ปัจจัยทางด้านความทันสมัยและเทคโนโลยี สภาวะความทันสมัยนอกจากจะทำให้เกิดการแยกสถาบันต่าง ๆ ออกจากสถาบันทางศาสนาแล้วยังส่งผลให้คนรุ่นใหม่เห็นห่างจากสถาบันทางศาสนาด้วยเช่นกัน ประการสำคัญสภาวะความทันสมัยยังส่งผลให้ประเพณีและความเชื่อถูกลดทอนบทบาทลง เนื่องด้วยปัจจุบันผู้คนทุกระดับสามารถเข้าถึงการบริโภคเทคโนโลยีได้โดยง่าย ไม่ว่าจะเป็นสื่อทางโทรทัศน์ หรือแม้กระทั่งสื่อทางอินเทอร์เน็ตซึ่งการอยู่กับเทคโนโลยีที่มากับความทันสมัยนี้เองที่เป็นปัจจัยทำให้คนรุ่นใหม่เห็นห่างจากศาสนาและความเชื่อต่าง ๆ ตลอดจนเข้าร่วมงานประเพณีต่าง ๆ ของทางวัดน้อยลง จึงอาจกล่าวได้ว่าความทันสมัยด้านหนึ่งคือให้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตที่สะดวกสบาย แต่อีกด้านหนึ่งกลับทำลายคุณค่าทางสังคมวัฒนธรรมดั้งเดิมที่สืบทอดต่อ ๆ กันมาเป็นเวลานานให้สูญหายไปได้ด้วยเช่นกัน

ปัจจัยที่สาม ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและลัทธิบริโภคนิยม ในบริบทของสังคมเมืองด้วยสภาวะทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยมในปัจจุบันนี้ทำให้ผู้คนต่างต้องดิ้นรนประกอบอาชีพการงานและย้ายถิ่นที่อยู่อาศัยกันมากขึ้น อีกทั้งผู้คนก็ต่างหันเหไปให้ความสำคัญกับวัตถุภายนอกมากกว่าการเข้าวัดทำบุญและร่วมงานประเพณีของทางวัด จึงส่งผลให้คนที่มาทำบุญร่วมงานกับทางวัดโดยเฉพาะในวันพระเริ่มลดลง ในส่วนของชาวไทยใหญ่ในสังคมชายขอบก็เช่นกัน ภายใต้สภาวะทางเศรษฐกิจสมัยใหม่ทำให้ผู้คนต่างต้องดิ้นรนทำงานและย้ายถิ่นฐานไปตามงานที่ตนหาได้ ส่วนงานภาคการเกษตรภายในชุมชนคนรุ่นใหม่ก็ไม่ค่อยสนใจ การเคลื่อนย้ายของคนรุ่นใหม่จึงทำให้คนที่มาทำบุญร่วมงานกับทางวัดก็เริ่มลดลง อีกทั้ง ทำให้ประเพณีบางอย่างไร้คนสืบทอดและกำลังจะหายไป นอกจากสภาวะทางเศรษฐกิจแล้ว “ภายใต้อิทธิพลของวัฒนธรรมบริโภคนิยม” ก็มีผลทำให้ผู้คนต่างหันเหให้ความสำคัญกับวัตถุภายนอกมากกว่าการเข้าวัดทำบุญ ดังนั้น ในปัจจุบันชาวไทยใหญ่ทั้งในสังคมเมืองและสังคมชายขอบจึงไม่ค่อยเข้าวัดทำบุญกันในวันศีลหรือวันพระโดยทั่วไป แต่มักจะหาโอกาสไปทำบุญเฉพาะงานบุญที่สำคัญเท่านั้น ซึ่งถึงแม้ว่าจะมีผู้มาทำบุญกันจำนวนมากก็ตาม แต่ก็มากันเพียงไม่นาน บ้างก็มาแค่ถวายสังฆทานและไปที่อื่นต่อ ส่วนผู้ที่อยู่ปฏิบัติธรรมและค้างคืนที่วัดก็จะมีเพียงคนเฒ่าคนแก่เท่านั้น นอกจากนี้แล้วปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและลัทธิบริโภคนิยมยังส่งผลให้วัดโดยเฉพาะในสังคมเมืองซึ่งเป็นพื้นที่การท่องเที่ยวกลายเป็นตลาด ส่วนประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ ก็กลายเป็นสินค้า กล่าวคือ วัฒนธรรมประเพณีถูกแปรเป็นสินค้าสนองบริโภคนิยมได้เพื่อดูเพื่อเที่ยวมากขึ้น อีกทั้งในสภาพเศรษฐกิจยุคใหม่ก็ยังทำให้เกิดการแข่งขันในเชิงพาณิชย์ระหว่างวัดในการเรียกศรัทธา ส่วนการช่วยเหลืองานบุญของทางวัดก็เริ่มมีลักษณะการจ้างงานเข้ามาด้วยเช่นกัน ซึ่งส่งผลให้การมี

ปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันอันเป็นอัตลักษณ์ดั้งเดิมของชาวไทใหญ่เริ่มจางหายไป ตามระบบทุนนิยมที่เข้ามา

ปัจจัยที่สี่ ปัจจัยทางด้านสังคม การรวมตัวของผู้คนในชุมชนที่น้อยลงก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่เกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อของชาวไทใหญ่ ซึ่งส่งผลให้เกิดการเข้าวัดทำบุญลดลง รวมถึงการไม่มีส่วนร่วมกับวัดในการจัดงานประเพณีต่าง ๆ ปรากฏการณ์ดังกล่าวไม่เพียงเกิดขึ้นเฉพาะในสังคมเมืองเท่านั้น ในสังคมชายขอบในปัจจุบัน การรวมตัวของชาวไทใหญ่ในชุมชนก็น้อยลงเช่นกัน เพราะนอกจากคนรุ่นใหม่จะเคลื่อนย้ายไปศึกษาและทำงานในสังคมเมืองเพิ่มขึ้นแล้ว ความขัดแย้งภายในชุมชนก็ยังทำให้การรวมตัวของผู้คนในชุมชนไม่เหนียวแน่นเหมือนดังเช่นในอดีต ทั้งนี้ ชุมชนจัดว่ามีส่วนสำคัญในการส่งเสริมและผลักดันให้งานประเพณีต่าง ๆ ถ้าหากการรวมตัวของผู้คนไม่เหนียวแน่น ชุมชนก็จะไม่มีพลังเหลืออยู่ ความเชื่อตลอดจนประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ ก็จะลดบทบาทลงและเลือนหายไปจากชุมชน ในที่สุด ดังเช่น ประเพณีแห่หัวศีลในชุมชนเมือง และ ประเพณีปอยแคในชุมชนชายขอบ เป็นต้น นอกจากนี้แล้ว ในเขตชุมชนเมือง การเข้ามาของไทใหญ่กลุ่มใหม่ก็ทำให้เกิดความแปลกแยกทางพื้นที่วัฒนธรรม ซึ่งทำให้วัดป่าเป้าและวัดกุเต๋ากลายเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมของชาวไทใหญ่กลุ่มใหม่ในสังคมเมือง เมื่อมีชาวไทใหญ่กลุ่มใหม่มาทำบุญมากขึ้น จึงส่งผลให้คนเมืองในพื้นที่ไปร่วมงานบุญกับทางวัดน้อยลง อีกทั้งการก่อตั้งองค์กรของชาวไทใหญ่ที่มีสถานที่ทำงานอยู่ภายในวัดต่าง ๆ ของสังคมเมืองก็มีผลข้างเคียงที่ทำให้เกิดการแบ่งแยกเครือข่ายในกลุ่มของชาวไทใหญ่ ในการช่วยเหลืองานของแต่ละวัดด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันวัดก็ยังมิบทบาทสำคัญในการเป็นพื้นที่สาธารณะที่ของชุมชน เพราะกิจการสาธารณะทั้งหลายก็ยังจัดขึ้นภายในวัด รวมทั้งประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ ที่ยังคงจำเป็นต้องอาศัยผู้คนเข้ามาช่วยเหลือและมีส่วนร่วมภายในงาน ดังนั้น จึงปฏิเสธไม่ได้ว่าชุมชนมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนและเป็นพลังผลักดันให้มีงานบุญงานประเพณีภายในวัด

ปัจจัยที่ห้า ปัจจัยทางด้านพื้นที่ นับเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้ประเพณีบางอย่างของไทใหญ่ถูกลดทอนลงไป ดังเช่น ประเพณีเข้าวาส หรือ เข้าปรีวาสกรรม ในวัดไทใหญ่ของสังคมเมือง แม้ว่าวัดไทใหญ่ในสังคมเมืองจะไม่มีการจัดประเพณีเข้าปรีวาสกรรมเนื่องด้วยข้อจำกัดทางด้านพื้นที่ก็ตาม แต่ในปัจจุบันวัดไทใหญ่ในสังคมชายขอบของเชียงใหม่ ดังเช่น วัดนาหวาย และวัดเวฬุวัน ในตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว ก็ยังคงมีการจัดประเพณีดังกล่าวนี้ในเดือน 2 ของไทใหญ่หรือเดือนมกราคมของทุกปี เนื่องด้วยวัดทั้งสองแห่งนี้อยู่ในสังคมชนบท และมีพื้นที่นอกเขตวัดที่กว้างขวางจึงเอื้ออำนวยต่อการจัดประเพณีดังกล่าว แต่ขณะที่วัดป่าเป้าและวัดกุเต๋า

เป็นวัดที่มีสถานที่คับแคบและอยู่ใจกลางเมืองซึ่งไม่มีบริเวณป่าใกล้เคียง อีกทั้งในวัดมีนักท่องเที่ยวเข้าออกตลอดเวลา ดังนั้น สถานที่ของวัดจึงไม่สะดวกที่จะจัดงานประเพณีดังกล่าว จึงนับเป็นการยากที่จะมีการรื้อฟื้นประเพณีเข้าวาสให้เกิดขึ้นภายในวัดไทใหญ่ของสังคมเมือง

4. การปรับเปลี่ยนทางอัตลักษณ์ของชาวไทใหญ่

จากการศึกษาการปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อของชาวไทใหญ่ในมิติที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับปัจจัยต่าง ๆ ทั้งในความสัมพันธ์กับพื้นที่ท่องเที่ยวและอำนาจรัฐ ก็ทำให้เห็นถึงผลสืบเนื่องของการปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อ รวมถึงการปรับเปลี่ยนทางอัตลักษณ์ของชาวไทใหญ่ในลักษณะต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการปรับตัวบนทางอัตลักษณ์ให้เข้ากับสังคมและวัฒนธรรมภายนอก ด้วยการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ใหม่ในการเป็นส่วนหนึ่งในรัฐไทยผ่านทางประเพณีพิธีกรรม รวมถึงการผลิตซ้ำ สร้างใหม่ และฟื้นฟูทางประเพณีเพื่อนำเสนออัตลักษณ์ความเป็นไทใหญ่และเรียกร้องทางชาติพันธุ์ นอกจากนี้แล้วการปรับเปลี่ยนทางอัตลักษณ์ของชาวไทใหญ่ก็ยังทำให้วัฒนธรรมและอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทใหญ่กลายเป็นสินค้า และนำมาซึ่งการจัดฉากความเป็นวัฒนธรรมดั้งเดิม อีกทั้ง ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของความเป็นไทใหญ่ไปในทิศทางต่าง ๆ ด้วยเช่นกัน ซึ่งประเด็น"การปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อที่มีต่ออัตลักษณ์ของชาวไทใหญ่"นี้เป็นประเด็นสำคัญที่นำไปสู่การอภิปรายผลในหัวข้อที่ 2 และ 3 ซึ่งจะกล่าวถึงในลำดับต่อไป

5. การปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อของชาวไทใหญ่ในกระแสความเคลื่อนไหวทางสังคม

ด้านการปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อของชาวไทใหญ่ในกระแสความเคลื่อนไหวทางสังคมในปัจจุบันนั้นมีการปรับเปลี่ยนไปในลักษณะต่าง ๆ ทั้งในเรื่องวิถีทางประเพณีพิธีกรรมรวมถึงความเชื่อ ซึ่งในด้านการปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีพิธีกรรมของชาวไทใหญ่ประการที่หนึ่ง คือ การปรับเปลี่ยนระยะเวลาในการจัดงานประเพณี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเพณีปอยส่างลองในสังคมเมือง ซึ่งในด้านของสังคมชายขอบในตำบลเมืองนะทั้งวัดนาหวายและวัดเวฬุวันต่างก็จัดงานปอยส่างลองในช่วงเดือนมีนาคมตามกำหนดการของประเพณีท้องถิ่น ส่วนในสังคมเมืองนั้นในบริบทที่อยู่ในพื้นที่ท่องเที่ยว วัดป่าเป้าซึ่งเป็นวัดแรกที่มีริ้วรื้อฟื้นในการจัดงานประเพณีดังกล่าวมาก่อนวัดอื่นในสังคมเมือง จึงทำให้กำหนดการในการจัดงานปอยส่างลองถูกกำหนดลงในปฏิทินท่องเที่ยวของประเทศไทยให้เป็นไปตามวันและมีระยะเวลาในการจัดงานตามที่หน่วยงานภาครัฐได้กำหนดไว้

การปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีพิธีกรรมประการที่สอง คือ การปรับเปลี่ยนบทบาทของ

บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดประเพณีพิธีกรรม เนื่องด้วยในบริบทของสังคมเมืองเชียงใหม่ซึ่งเป็นพื้นที่แห่งการท่องเที่ยว และได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยให้บรรจุงานปอยส่างลองซึ่งเป็นประเพณีสำคัญของชนชาติพันธุ์ไทใหญ่ลงในปฏิทินการท่องเที่ยว ปัจจุบันดังกล่าวนอกจากจะทำให้กำหนดการและระยะเวลาการจัดงานคลาดเคลื่อนไปจากคติประเพณีดั้งเดิมแล้ว ก็ยังทำให้บทบาทของผู้ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการจัดประเพณีปอยส่างลองของวัดไทใหญ่ในสังคมเมืองต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับบุคคลจากหน่วยงานของภาครัฐด้วยเช่นกัน อาทิ การเชิญบุคคลสำคัญมาเป็นประธานในการเปิดงานประเพณี ส่วนในกรณีของบ้านนาหวายและบ้านเมืองนะซึ่งเป็นชุมชนชาวยุโรปที่อยู่ห่างไกล ประเพณีในท้องถิ่นดังกล่าวนั้นจึงเป็นประเพณีที่จัดตามวิถีประจำกลุ่มชาติพันธุ์ที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา โดยมิได้เกี่ยวข้อง与หน่วยงานภาครัฐมากนัก ดังนั้นในการเปิดงานประเพณีสำคัญต่าง ๆ จึงเป็นแบบไม่เป็นทางการ

นอกจากบทบาทของบุคคลจากหน่วยงานภาครัฐที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับงานประเพณีพิธีกรรมของชาวไทใหญ่แล้ว ในพื้นที่วัดในสังคมเมืองที่เป็นศูนย์รวมในการจัดประเพณีของชาวไทใหญ่และเป็นพื้นที่แห่งการท่องเที่ยว บทบาทของผู้คนที่มาร่วมงานจึงมิได้มีเฉพาะชาวไทใหญ่อีกต่อไป การได้รับการสนับสนุนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยนั้นเป็นแรงผลักดันให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศต่างสนใจเข้ามาชมงานประเพณีของชาวไทใหญ่มากขึ้น แต่ในขณะที่งานประเพณีในสังคมชาวยุโรป บทบาทของผู้คนที่เข้ามาเกี่ยวข้องในงานก็มีเพียงเฉพาะชาวไทใหญ่และกลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่บริเวณใกล้เคียงเท่านั้น เนื่องด้วยความห่างไกลของพื้นที่ อีกทั้งยังมิได้รับการประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ดังนั้นพื้นที่ดังกล่าวจึงยังมิเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากนัก ซึ่งทำให้ชาวไทใหญ่ในพื้นที่ชาวยุโรปยังคงดำเนินงานประเพณีตามแบบวิถีในท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นกำหนดการหรือระยะเวลาการจัดงาน รวมถึงบทบาทของบุคคลที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีส่วนร่วมในงานประเพณี

การปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีพิธีกรรมประการที่สาม คือ การปรับเปลี่ยนทางด้านรูปแบบของประเพณีพิธีกรรม ซึ่งจำแนกได้เป็น 3 ประเด็น ดังนี้

5.1 การลดทอนประเพณีพิธีกรรมในรอบปีของโต ประเพณีพิธีกรรมในรอบปีของชาวไทใหญ่ในสังคมเมืองและสังคมชาวยุโรปในกรณีศึกษา เมื่อนำมาเปรียบเทียบกันแล้วก็พบว่าประเพณีไทใหญ่ในสังคมเมือง ปัจจุบันมีประเพณีที่ถูกลดทอนลงไปหลายประเพณี ซึ่งสาเหตุที่ทำให้ประเพณีไทใหญ่บางประเพณีหายไปนั้น ส่วนหนึ่งก็เนื่องมาจากชุมชนชาวไทใหญ่ยุคเก่าได้สลายไปรวมถึงวิถีชีวิตของชาวไทใหญ่กลุ่มใหม่ที่ต้องดิ้นรนทำงาน ซึ่งทำให้ขาดการรวมตัวของผู้ที่มาสืบสานประเพณีไทใหญ่ให้อยู่คู่กับชุมชน ทั้งนี้แม้ว่าทางวัดจะพยายามรื้อฟื้นประเพณี

ได้ขึ้นมาแล้วก็ตาม แต่ก็รู้พื้นได้เพียงแค่ประเพณีสำคัญเท่านั้น ส่วนประเพณีไทใหญ่ในสังคมชายขอบ แม้ว่าจะมีประเพณีต่าง ๆ ครบทั้ง 12 เดือน แต่ประเพณีบางอย่างก็กำลังถูกลดทอนลงไป เหลือจัดเป็นเพียงบางปีเท่านั้น เช่น ประเพณีปอยคั่ว เป็นต้น ในส่วนประเพณีที่ถูกลดทอนลงไปแล้วได้แก่ ปอยซอนน้ำพารา ซึ่งสาเหตุที่ทำให้ประเพณีดังกล่าวหายไป ก็คือ ขาดผู้ชำนาญในการทำงซอนซึ่งเป็นอุปกรณ์สำคัญที่ใช้ในประเพณีดังกล่าว รวมถึงปัญหาความขัดแย้งภายในชุมชนจึงทำให้ไม่มีการรวมตัวรื้อฟื้นประเพณีดังกล่าวกันอย่างจริงจัง

5.2 การรับเอาประเพณีพิธีกรรมตามแบบวัฒนธรรมภายนอก การรับเอาประเพณีพิธีกรรมตามแบบวัฒนธรรมภายนอกเข้ามาในวิถีประเพณีของชาวไทใหญ่เป็นปรากฏการณ์ที่มีให้เห็นในสังคมชายขอบ ไม่ว่าจะเป็นประเพณีทานก๋วยสลากหรือประเพณีลอยกระทง แต่ประเพณีดังกล่าวไม่มีจัดในวัดป่าเป้าและวัดกุเต้าในสังคมเมือง ทั้งนี้เนื่องจากวัดต่าง ๆ ในสังคมเมืองมีการจัดประเพณีทานก๋วยสลากกันหลายวัด อีกทั้งประเพณีลอยกระทงทางเทศบาลนครเชียงใหม่ก็มีการจัดงานอย่างยิ่งใหญ่ จึงทำให้วัดไทใหญ่ในเมืองมิได้จัดประเพณีทั้งสองดังกล่าวขึ้น อย่างไรก็ตามประเพณีทานก๋วยสลากและประเพณีลอยกระทงนั้นมีจัดขึ้นในสังคมชายขอบ ทั้งนี้เพราะสังคมชายขอบบ้านนาหวายและบ้านเมืองนะ ประชากรส่วนมากเป็นชาวไทใหญ่ที่อยู่ปะปนกับคนเมืองซึ่งทำให้เกิดการรับผ่านวัฒนธรรมของกันและกัน อีกทั้งในสังคมชายขอบทั้งสองพื้นที่ดังกล่าวต่างก็เป็นชุมชนในสังคมชนบทซึ่งมีสถานที่จัดงานประเพณีเพียงไม่กี่แห่ง ดังนั้น การจัดประเพณีตามแบบวัฒนธรรมภายนอกจึงเป็นสิ่งที่ตอบสนองความต้องการร่วมกันของชุมชนในการปรับประยุกต์ให้มีประเพณีใหม่ ๆ เกิดขึ้นในท้องถิ่น

5.3 การดำเนินกิจกรรมในประเพณีตามแบบวัฒนธรรมภายนอก การนำเอารูปแบบกิจกรรมต่าง ๆ ตามแบบสังคมภายนอกเข้ามาจัดภายในงานประเพณีต่าง ๆ ที่กล่าวมานั้นนับเป็นการปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีพิธีกรรมของชาวไทใหญ่ในอีกลักษณะหนึ่ง ซึ่งในสังคมเมืองรูปแบบกิจกรรมใหม่ที่รับเข้ามาคือ การเปิดคอนเสิร์ตในงานประเพณีปอยปีใหม่ที่วัดกุเต้า โดยกิจกรรมการแสดงคอนเสิร์ตวงดนตรีไทใหญ่ที่มาแสดงภายในงานปอยปีใหม่นี้ก็เป็นเหมือนตัวแทนอัตลักษณ์และเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงวัฒนธรรมสมัยใหม่ของชนชาติไต สำหรับในสังคมชายขอบรูปแบบกิจกรรมตามแบบสังคมภายนอกที่ชาวไทใหญ่รับเข้ามาจัดในงานประเพณี ก็คือ การแสดงซอสดริงในประเพณีปอยสาংลอง และการประกวดนางนพมาศในประเพณีลอยกระทง

ท่ามกลางกระแสความเคลื่อนไหวทางสังคม นอกจากวิถีทางประเพณีพิธีกรรมของชาวไทใหญ่จะปรับเปลี่ยนแล้ว ความเชื่อในประเพณีพิธีกรรมของชาวไทใหญ่ก็ยังปรับเปลี่ยนด้วยเช่นกัน การปรับเปลี่ยนทัศนคติความเชื่อของชาวไทใหญ่ ในที่นี้สามารถจำแนกได้ 2 ประเด็น ดังนี้

การปรับเปลี่ยนทัศนคติความเชื่อประการที่หนึ่ง คือ การลดทอนในความเชื่อเรื่องผีในหมู่ชาวไทยใหญ่ โดยเฉพาะในกลุ่มชาวไทยใหญ่ที่มีการศึกษาและอาศัยอยู่ในสังคมเมืองนั้นหลายคนกล่าวไปในทิศทางเดียวกันคือ เชื่อในทางพุทธศาสนามากกว่าที่จะเชื่อทางผี หรือบางคนก็เชื่อแต่ทางพุทธศาสนาเพียงด้านเดียวและปฏิเสธในความเชื่อทางผีโดยสิ้นเชิง อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าในสังคมเมืองจะไม่ปรากฏประเพณีทางผี แต่ก็เชื่อว่าความเชื่อทางผีจะหายไปจากความเชื่อของชาวไทยใหญ่ไปเสียทีเดียว ปัจจุบันความเชื่อทางผีก็ยังคงแฝงอยู่ในประเพณีต่าง ๆ ของชาวไทยใหญ่ในสังคมเมือง ดังเช่น ในกรณีวัดป่าเป้าและวัดกุเต้าที่ยังคงเซ่นไหว้ขอเสื้อวัดทุกครั้งที่มีการจัดงานประเพณีสำคัญทางพุทธศาสนา แต่ทั้งนี้อิทธิพลของพุทธศาสนาที่เข้ามานั้นทำให้บทบาทของผีถูกลดทอนลงกลายเป็นเพียงส่วนประกอบหนึ่งของประเพณี และบางครั้งก็กลายเป็นส่วนเสริมพุทธศาสนาให้มีความสำคัญมากขึ้นเท่านั้น

การปรับเปลี่ยนทัศนคติความเชื่อประการที่สอง คือ การรับเอาความเชื่อเรื่องผีตามแบบล้านนา การเข้ามาอาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ของชาวไทยใหญ่ ทำให้เกิดการรับเอาความเชื่อเรื่องผีตามแบบล้านนาเข้ามาในวิถีชีวิต รวมถึงวิถีประเพณีทางผีในสังคมชายขอบ สำหรับสังคมชายขอบ ผีเจ้าเมืองตามคติล้านนาที่ชาวไทยใหญ่นับถือ เช่น เจ้าหลวงคำแดง และเจ้าข้อมือเหล็ก เป็นต้น ส่วนในสังคมเมือง ผีเจ้าเมืองตามคติล้านนาที่ชาวไทยใหญ่นับถือและรู้จักกันดีนั้นก็คือ เจ้าพ่อช้างเผือก ทั้งนี้ แม้ว่าในปัจจุบันชาวไทยใหญ่ในสังคมเมืองจะไม่มีประเพณีแม่เจ้าเมืองแล้วก็ตาม แต่ชาวไทยใหญ่ที่อาศัยอยู่บริเวณบ้านป่าเป้าและบ้านกุเต้าซึ่งใกล้เคียงกับตำบลช้างเผือก ก็ยังคงให้ความสำคัญกับการไปร่วมในประเพณีเซ่นไหว้เจ้าพ่อช้างเผือก ซึ่งถือผีอารักษ์ในท้องถิ่นล้านนาแห่งนี้และมีการจัดประเพณีเซ่นไหว้กันทุกปี

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ดังที่กล่าวมาได้นำไปสู่ข้อค้นพบหลัก 2 ประเด็น คือ

1. อัตลักษณ์มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมโดยเฉพาะทางด้านประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อ ซึ่งประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อก็สามารถปรับเปลี่ยนไปตามกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ตลอดเวลา
2. การปรับเปลี่ยนทางอัตลักษณ์ของชาวไทยใหญ่นั้นมีทั้งผลต่อสังคมไทยและผลต่อตัวชาวไทยใหญ่เอง ซึ่งอภิปรายผลการวิจัยตามประเด็นที่กล่าวมาได้ดังนี้

1. อัตลักษณ์มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมโดยเฉพาะทางด้านประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อ ซึ่งประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อก็สามารถปรับเปลี่ยนไปตามกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ตลอดเวลา

ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์ (2551, หน้า 12) ได้ขยายความจากแนวคิดของชยันต์ วรรธนะภูติ (2546) โดยได้อธิบายว่าเราสามารถพิจารณา "อัตลักษณ์" ของกลุ่มคนผ่านพื้นที่ในรูปของ พิธีกรรม หรือ "พื้นที่พิธีกรรม" (Ritual space) ได้โดยตรง ทั้งนี้เพราะว่าพิธีกรรมต่าง ๆ ได้ สะท้อนอัตลักษณ์ของผู้คนกลุ่มนั้น ๆ นอกจากนี้ ยังสามารถพิจารณาพื้นที่พิธีกรรมได้หลายมิติ อาทิ พิธีกรรมในมิติความทรงจำทางสังคม (Social memory) พิธีกรรมจะเป็นการสืบทอดสัญลักษณ์ ที่มาจากบรรพชน การประกอบพิธีกรรมจึงเป็นการต่อยอด และบอกเล่าเรื่องราวที่เคยเชื่อเคยทำ ของคนรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง รวมทั้งเครื่องแต่งกายในพิธีกรรมที่สามารถบ่งบอกว่า พวกเขามีความ เป็นมาอย่างไร กระนั้นพิธีกรรมก็มีได้ดำรงอยู่อย่างตายตัว แต่พิธีกรรมต้องปรับเปลี่ยนไปตาม บริบทสังคม อีกทั้ง พิธีกรรมอาจไม่ใช่สิ่งที่ "แท้" ทั้งหมด พิธีกรรมอาจถูกประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่ หรือไม่สามารถดำรงสภาพเช่นเดิมได้ตลอดไป

อย่างไรก็ตาม นอกจากการปรับเปลี่ยนทางประเพณีพิธีกรรมจะเกิดขึ้นในลักษณะของ การประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่แล้ว ก็ยังมีลักษณะของการหยิบยืมและผสมผสานทางประเพณีพิธีกรรม ด้วยเช่นกัน จากข้อมูลการศึกษาในบทที่ 5 ของงานวิจัยนี้ก็พบว่า เมื่อวัฒนธรรมสองแห่งอยู่ใกล้ กันย่อมมีการหยิบยืมและผสมผสานทางวัฒนธรรม ดังเช่น การนำเอารูปแบบกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนงานประเพณีพิธีกรรมตามแบบสังคมภายนอกเข้ามาจัดภายในงานเทศกาลรอบปีของชาว ไทใหญ่ ซึ่งในสังคมเมืองรูปแบบกิจกรรมใหม่ที่รับเข้ามาคือ การเปิดคอนเสิร์ตในงานประเพณี ปอยเปี๊ยะใหม่ไต่ที่วัดกุ้เต้า ทั้งนี้ก็เพื่อสร้างความบันเทิงในรูปแบบใหม่ที่ดึงดูดให้ผู้คนมาร่วมใน ประเพณีของไทใหญ่มากขึ้น สำหรับในสังคมชายขอบรูปแบบกิจกรรมตามแบบสังคมภายนอกที่ ชาวไทใหญ่รับเข้ามาจัดในงานประเพณี ก็คือ การแสดงซอสดริงในงานประเพณีปอยเปี๊ยะที่วัด นานาวายและวัดเวฬุวัน และการประกวดนางนพมาศในงานประเพณีลอยกระทงที่ทางโรงเรียนดารี จัดร่วมกับบ้านเมืองนะและวัดเวฬุวัน ซึ่งประเพณีลอยกระทงนี้ก็เป็งานประเพณีตามแบบสังคม ภายนอก หรือกล่าวได้ว่า นอกจากในสังคมชายขอบจะมีการดำเนินกิจกรรมตามแบบสังคม ภายนอกแล้ว ก็ยังมีการจัดงานประเพณีพิธีกรรมตามแบบสังคมภายนอกด้วยเช่นกัน อาทิ งานประเพณีตานก๋วยสลากตามแบบล้านนา และงานประเพณีลอยกระทงตามแบบภาคกลาง ของไทย งานประเพณีและกิจกรรมที่รับมาจากสังคมภายนอกเหล่านี้ล้วนเป็นกิจกรรมที่ต่างก็ สร้างสีสันให้กับงานประเพณีในชุมชนของชาวไทใหญ่ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า แม้ว่าชาวไทใหญ่จะมี ประเพณีพิธีกรรมและกิจกรรมภายในชุมชนของตนเอง แต่ก็มีเปิดรับกิจกรรมจากวัฒนธรรม ของกลุ่มชนที่อยู่ใกล้เคียงเข้ามา ซึ่งปรากฏการณ์นี้สอดคล้องกับแนวคิดของ นิยพรรณ วรรณศิริ (2550, หน้า 60) กล่าวว่า "เป็นขบวนการปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นขบวนการกว้าง ๆ

ประกอบด้วยการหยิบยืมทางวัฒนธรรม (Cultural borrowing or interchange) ซึ่งเกิดขึ้นหลังจากที่วัฒนธรรมต่างกันสองวัฒนธรรมมาพบกันก็ย่อมมีการหยิบยืมแลกเปลี่ยนกันขึ้น การที่บุคคลจากต่างวัฒนธรรมมาสัมพันธ์กันย่อมหาทางที่จะแลกเปลี่ยนความเข้าใจซึ่งกันและกันเสมอ การที่บุคคลต่างวัฒนธรรมทั้งสองนี้ต่างจำพฤติกรรมใด ๆ ของกันและกันได้แล้วเอาไปใช้เป็นประจำ นาน ๆ เข้าย่อมถูกผนวกเข้ากับวัฒนธรรมเดิมของตน แต่ก็ยังพอจะแยกออกได้ว่าแบบใดเป็นวัฒนธรรมเดิมของตนและอันไหนขอยืมมาจากคนที่ตนคบหาจากต่างวัฒนธรรม การหยิบยืมวัฒนธรรมกันใช้เกิดมาจากการพบปะกัน ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติของวัฒนธรรมสัมพันธ์ トラバドที่ผู้คนในโลกยังมีการติดต่อไปมาหาสู่กันได้ก็ย่อมมีการหยิบยืมวัฒนธรรมของกันและกันเสมอ” และหลังจากวัฒนธรรมที่ต่างกันสองวัฒนธรรมมาพบกัน และเกิดการหยิบยืมแลกเปลี่ยนกันใช้ในระยะเวลาที่ส่ำเสมอและยาวนานพอสมควร วัฒนธรรมทั้งสองจะผสมผสานกัน แต่ก็ยังรู้ว่าเป็นวัฒนธรรมของใครไม่ถึงกับปนกันจนแยกไม่ออก ซึ่งเป็นในลักษณะของการผสมผสานทางวัฒนธรรม (Cultural integration)

ในส่วนของความเชื่อของชาวไทยใหญ่ในสังคมไทยปัจจุบัน ก็มีการปรับเปลี่ยนไปตามกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมด้วยเช่นกัน กล่าวคือ แม้ว่าในสังคมท้องถิ่นจะมีประเพณีและความเชื่อทางผีปรากฏให้เห็นอยู่อย่างเด่นชัดก็ตาม แต่ในสังคมเมืองแล้วประเพณีไทใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับผีโดยตรงนั้นไม่มีปรากฏ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าด้วยการปรับระบบความเชื่อตามนโยบายการปฏิรูปบ้านเมืองจากส่วนกลางจึงทำให้มีการสถาปนาให้ศาสนาพุทธแบบชนชั้นปกครองเป็นศาสนาประจำชาติโดยมุ่งสร้างสำนึกหรืออุดมการณ์เดียวกันให้เกิดในหมู่ราษฎร แต่นโยบายดังกล่าวที่เน้นแบบแผนอันหนึ่งอันเดียวกัน (เหตุผลนิยม และธรรมเนียมราชสำนัก) มีส่วนขัดแย้งกับจารีตทางศาสนาดั้งเดิมของผู้คนในท้องถิ่น การปกครองแบบใหม่นี้จึงเป็นระยะของการสถาปนาพุทธศาสนาและเบียดขับพื้นที่ของผี ซึ่งทำให้เมืองเชียงใหม่กลายเป็นเมืองแห่งพุทธศาสนา ส่วนประเพณีทางผีของคนเมืองและคนไทยใหญ่ในสังคมเมืองต่างก็ถูกลดบทบาทลงไปด้วย ปัจจุบันความเชื่อทางผีของชาวไทยใหญ่ในสังคมเมืองจึงกลายเป็นส่วนเสริมบทบาทประเพณีของพุทธศาสนาเท่านั้น ซึ่งก็เป็นเสมือนการประนีประนอมทางอุดมการณ์ต่ออำนาจจากภายนอกนั่นเอง ปรากฏการณ์นี้เป็นไปในลักษณะของการกลืนกลายทางวัฒนธรรม (Cultural assimilation) ซึ่งอยู่ในขบวนการปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรมด้วยเช่นกัน โดยลักษณะการกลืนกลายทางวัฒนธรรมนี้ นิยพวรรณ วรณศิริ (2550, หน้า 60) ได้อธิบายว่า เป็นปรากฏการณ์ที่วัฒนธรรมที่แตกต่างกันสองวัฒนธรรมมาพบและสัมพันธ์กันอย่างส่ำเสมอในระยะเวลายาวนานและต่อเนื่อง จนในที่สุดไม่มีร่องรอยของวัฒนธรรมเดิมหลงเหลืออยู่เลย ซึ่งการกลืน

กลายทางวัฒนธรรมนี้เป็นปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมแบบอุดมการณ์ หรือมีในระดับของการผสมผสานทางวัฒนธรรมในระดับสูงมาก ๆ ซึ่งทำให้วัฒนธรรมเดิมถูกเปลี่ยนไปอย่างสมบูรณ์ (ตามแนวคิดอุดมการณ์)

เมื่อประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อมีการปรับเปลี่ยน อัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ไทใหญ่ก็ปรับเปลี่ยนไปในลักษณะต่าง ๆ เช่นกัน การปรับเปลี่ยนในมิติที่สัมพันธ์กับพื้นที่ท่องเที่ยว อำนาจรัฐ และผลประโยชน์ที่เข้ามา ไม่เพียงมีผลต่อการปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อของชาวไทใหญ่เท่านั้น แต่ยังมีผลต่อการปรับเปลี่ยนทางอัตลักษณ์ของชาวไทใหญ่ในลักษณะต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการปรับตัวบนทางอัตลักษณ์สู่สังคมและวัฒนธรรมภายนอกด้วยการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ใหม่ในการเป็นส่วนหนึ่งของรัฐไทยผ่านทางประเพณีพิธีกรรม เนื่องด้วยการปรับตัวบนทางอัตลักษณ์ของชาวไทใหญ่ที่เกิดขึ้นภายใต้ระบบการปกครองของรัฐบาลในประเทศไทย วัฒนธรรมและตัวตนความเป็น "ไทใหญ่" ได้ถูกผลิตซ้ำและสร้างตัวตนใหม่ในหลายลักษณะ ลักษณะแรกคือ การนำเสนอเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่เคยเป็นอาณาจักรอันยิ่งใหญ่ โดยนำตำนานของกษัตริย์เมืองมาวพระนามว่าเจ้าเสือข่านฟ้ามาเล่าใหม่ ลักษณะที่สองคือ การนำเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ความเป็นบ้านพี่เมืองน้องระหว่างไทใหญ่กับสยามประเทศมาผูกโยงกับตำนานสมเด็จพระนเรศวรเพื่อให้เห็นถึงความเป็นชาติพันธุ์ไทเดียวกับคนไทย นอกจากนี้แล้ว ชาวไทใหญ่นำเอาสัญลักษณ์ทางประวัติศาสตร์ดังกล่าวมาเชื่อมโยงกับสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม เช่น ศาสนา สถาบันกษัตริย์ และประเพณีพิธีกรรม เพื่อสื่อให้แสดงให้เห็นว่าความเป็นไทย พุทธศาสนา และไทใหญ่นั้นเป็นหนึ่งเดียวกัน ซึ่งนับว่าเป็นการปรับอัตลักษณ์ใหม่โดยการเชื่อมโยงประวัติศาสตร์รวมถึงวัฒนธรรมให้เข้ากับความเป็นไทย โดยใช้พื้นที่งานบุญประเพณีและความเชื่อทางพุทธในการเป็นเวทีแสดงออกถึงสายสัมพันธ์ดังกล่าว

การปรับตัวบนทางอัตลักษณ์อีกประการหนึ่งยังเป็นไปในลักษณะของการรื้อฟื้นและประดิษฐ์สร้างทางประเพณีพิธีกรรม เพื่อนำเสนออัตลักษณ์และเรียกร้องทางชาติพันธุ์ เนื่องด้วยไทใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์สำคัญของจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งการดำรงตนอยู่ในกระแสของจุดดึงดูดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้กลายเป็นบริบทสำคัญของกรรื้อฟื้นประเพณีพิธีกรรมและการเรียกร้องทางชาติพันธุ์ของชาวไทใหญ่ในปัจจุบัน ภายใต้พลวัตของปฏิสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานภาครัฐ วัด และกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ อันนำไปสู่การใช้พื้นที่ในการหวนกลับไปสู่ประวัติศาสตร์และการสร้างสำนึกร่วมกันทางชาติพันธุ์ของชาวไทใหญ่นี้เอง หน่วยงานของรัฐจึงได้กำหนดให้ประเพณีพิธีกรรมของชาวไทใหญ่เป็นวัฒนธรรมที่ใช้ดึงดูดนักท่องเที่ยว ซึ่งทำให้เกิดการรื้อฟื้นประเพณีใดต่าง ๆ ขึ้นมาอย่างกว้างขวาง และมีส่วนทำให้ "รูปแบบ" ของงานปอย

ไทใหญ่ต่างไปจากเดิมเพื่อดึงดูดความสนใจจากผู้ร่วมงาน งานบุญของวัดไทใหญ่ในสังคมเมืองจึงกลายเป็น “พื้นที่ประเพณีประดิษฐ์” ภายใต้อำนาจ “ทุน” จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว อีกทั้ง การรื้อฟื้นและสร้างใหม่ทางประเพณีขึ้นมาก็ยังมีส่วนเชื่อมโยงกับอดีตและเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ เมื่อมีการรื้อฟื้นและประดิษฐ์สร้างทางประเพณี ชาวไทใหญ่จึงใช้ประวัติศาสตร์และการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมในการสร้างสำนึกร่วมกัน ซึ่งนำไปสู่การใช้พื้นที่ทางประเพณีเป็นสื่อในการนำเสนออัตลักษณ์ที่เชื่อมโยงกับความเป็นไทยและเรียกร้องสิทธิทางชาติพันธุ์ของตนเอง ทั้งนี้ก็เพื่อให้ตระหนักถึงคุณค่าและยอมรับในการดำรงอยู่ร่วมในสังคมเดียวกัน

ดังที่กล่าวมา จึงกล่าวได้ว่าประเพณีพิธีกรรมเป็นสิ่งที่ไม่น่าจะตายตัวและมีการปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์และสังคมที่แวดล้อม ดังเช่น กรณีของชาวไทใหญ่ที่มีการรื้อฟื้นและประดิษฐ์สร้างประเพณี โดยการปรับกิจกรรมต่าง ๆ ภายใต้งานประเพณีเพื่อสร้างสำนึกร่วมกัน และเป็นสื่อในการนำเสนออัตลักษณ์และเรียกร้องทางชาติพันธุ์ ซึ่งในแง่ดังกล่าวนี้ก็มีส่วนทำให้อัตลักษณ์ของไทใหญ่ต้องปรับเปลี่ยนไปในลักษณะต่าง ๆ เช่น นำเสนอเรื่องราวทางประวัติศาสตร์เพื่อสร้างสำนึกทางชาติพันธุ์ รวมถึงการหลอมรวมเข้ากับไทย ภายใต้อำนาจชาติ ภาษา และศาสนาเดียวกัน เพื่อให้คนไทยซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มใหญ่และมีอำนาจมากกว่าได้ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์ของตน ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าการปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีมีผลให้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์มีการปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมทางสังคมด้วยเช่นกัน อนึ่ง การจัดประเพณีพิธีกรรมของชาวไทใหญ่ในปัจจุบัน จึงทำให้เกิดความหมายใหม่ขึ้นมา กล่าวคือ มิได้มุ่งจัดเพื่อสืบทอดทางวัฒนธรรมด้านเดียวดังแต่ก่อน แต่จัดเพื่อนำเสนอและเรียกร้องทางชาติพันธุ์ เพื่อให้ได้มาซึ่งการดำรงอยู่อย่างมีศักดิ์ศรีและมีคุณค่า รวมถึงเพื่อให้รู้ว่าพวกเขามีวัฒนธรรมเป็นของตนเองมากกว่าการเป็นแรงงานต่างด้าวหรือเป็นผู้อพยพ ในแง่มุมดังที่กล่าวมานี้ประเพณีพิธีกรรมจึงเปรียบเสมือนเครื่องมือในการต่อรองเชิงอัตลักษณ์ (Negotiating identity) ของชาวไทใหญ่ ด้วยการนำพื้นที่ทางประเพณีในการเรียกร้องต่อรองกับกลุ่มที่มีอำนาจเหนือกว่าเพื่อปกป้องถึงตำแหน่งจุดยืนในสังคม และเพื่อการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายเพื่อสิทธิผลประโยชน์ต่าง ๆ ของตนในสังคมต่อไป

ในประเด็นการปรับเปลี่ยนทางอัตลักษณ์ของชาวไทใหญ่ในลักษณะการปรับตัวตนสู่สังคมและวัฒนธรรมภายนอกนี้ จึงกล่าวได้ว่า อัตลักษณ์ความเป็นไทใหญ่มีลักษณะที่ไม่หยุดนิ่งและตายตัว แต่พวกเขามีการดำเนินยุทธวิธีปรับอัตลักษณ์สร้างตัวตนใหม่ให้สอดคล้องกับสถานการณ์การเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่แวดล้อมอยู่ตลอดเวลา อัตลักษณ์ความเป็นไทใหญ่จึงมีลักษณะซับซ้อน และเป็นกระบวนการที่เคลื่อนไหวปรับเปลี่ยนอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้แล้ว การปรับเปลี่ยนทางอัตลักษณ์ของชาวไทใหญ่ ในลักษณะที่ทำให้วัฒนธรรมและอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทใหญ่กลายเป็นสินค้า ซึ่งเป็นผลมาจากการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐที่ทำให้ทางวัดและชาวไทใหญ่ต่างรื้อฟื้นและประดิษฐ์สร้างรูปแบบใหม่ ๆ ทางประเพณีพิธีกรรมเพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว สิ่งที่จะย้อนถึงวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่จึงถูกนำมาเสนอในงานบุญประเพณีด้วยเช่นกัน และเมื่อประเพณีและผลิตภัณฑ์สินค้าอัตลักษณ์กลายเป็นสินค้าที่ขายได้ วัดจึงกลายเป็นพื้นที่ทั้งในส่วนของ การแสดงออกทางอัตลักษณ์และการซื้อขายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่

การปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อที่มีต่ออัตลักษณ์ของชาวไทใหญ่ ก็ยังทำให้เกิดปรากฏการณ์ความเปลี่ยนแปลงในปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของความเป็นไทใหญ่ด้วยเช่นกัน เนื่องด้วยการเข้ามาของหน่วยงานภาครัฐในรูปแบบของการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตลอดจนผลประโยชน์ต่าง ๆ จากงานบุญประเพณีนั้นมียุทธศาสตร์สำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้วิถีทางประเพณีพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต้องปรับเปลี่ยนไป ผลสืบเนื่องของการปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีพิธีกรรมจึงมีส่วนทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของความเป็นไทใหญ่ ในลักษณะของความขัดแย้งแข่งขัน แบ่งแยกเครือข่าย และเกิดการตอรองในการร่วมมือกันจัดงานบุญประเพณีภายในชุมชน อีกทั้ง ปมความขัดแย้งยังเป็นผลพวงของกระแสทุนนิยมตามเศรษฐกิจยุคใหม่ของโลกในปัจจุบัน กระบวนการปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีพิธีกรรมผนวกกับทุนนิยมจึงส่งผลกระทบต่อ “อัตลักษณ์ความเป็นไทใหญ่” ซึ่งแต่เดิมเคยวางอยู่บนพื้นฐานของปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่แน่นแฟ้นและพึ่งพาอาศัยกันตามแบบสังคมยุคเกษตรกรรม นั้นเกิดความไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันภายในชาติพันธุ์ กอปรกับด้วยสภาพสังคมปัจจุบันที่ระบบการศึกษาและการประกอบอาชีพภายใต้สภาพทางสังคมเศรษฐกิจสมัยใหม่ก็ยิ่งทำให้คนห่างเหินวัดมากขึ้น เนื่องจากระบบการศึกษาสมัยใหม่และการประกอบอาชีพภายใต้สภาพทางสังคมเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่ผู้คนต้องดิ้นรนหาเลี้ยงชีพและเน้นทางวัตถุมากกว่าจิตใจ จึงทำให้วัดไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านในการจัดงานบุญประเพณีต่าง ๆ รวมถึงทำให้เกิดการตอรองในการร่วมมือกันจัดงานบุญระหว่างวัดกับชุมชนด้วยเช่นกัน ความร่วมมือในการจัดงานบุญประเพณีต่าง ๆ ระหว่างชุมชนกับวัดในปัจจุบันจึงลดน้อยถอยลง และบ้างก็เปลี่ยนไปเป็นรูปแบบของการจ้าง อีกทั้งเมื่อพื้นที่งานบุญของวัดแปรรูปไปปรับใช้การเมือง การช่วยเหลืองานวัดของชาวบ้านบางส่วนจึงกลายเป็นเรื่องของผลประโยชน์มากกว่าความศรัทธาดังเช่นในอดีต ความหมายของงานบุญประเพณีจึงกลายเป็นสิ่งที่รับใช้สภาพสังคมแบบทุนนิยมและบางครั้งก็นำมาซึ่งความขัดแย้งระหว่างวัดกับชาวบ้านภายในชุมชนไทใหญ่

จากประเด็นการอภิปรายผลในข้อที่ 1 นี้ จึงสรุปสิ่งที่ค้นพบในงานวิจัยได้ดังนี้
 อัตลักษณ์ความเป็นไทเป็นสิ่งที่ไม่คงที่ หากแต่มีการปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์และ
 และสังคมที่แวดล้อมอยู่

จากเนื้อหาที่กล่าวมาข้างต้นสอดคล้องกับแนวคิดของ ยศ สันตสมบัติ (2543, หน้า
 245-246) ที่ได้กล่าวว่า ความเป็นไท มิใช่อัตลักษณ์สำเร็จรูปและแน่นอนตายตัว หากแต่เป็น
 การเลือกที่จะปกป้องตนเองและการสร้างสำนึกทางประวัติศาสตร์ขึ้นมาชุดหนึ่ง เนื่องเพราะการ
 กระทำดังกล่าวให้ผลประโยชน์สูงสุดแก่ตนในเงื่อนไขของปัจจุบัน คนไทเลือกผลิตประเพณีใหม่ ๆ
 เช่น เลือกรับประเพณีเดิม หรือ งานปอย เพื่อจัดองค์การสังคมใหม่ซึ่งเน้นการรวมตัวทางสังคม
 ในบริบทของการปรับตัวเผชิญหน้ากับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ การผลิตใหม่ของอัตลักษณ์แห่งความ
 เป็นไทจึงเกิดขึ้นในบริบทของการปรับตัวให้สอดคล้องกับยุคสมัยและการใช้ลักษณะทาง
 วัฒนธรรมประเพณีบางประการเป็นอาวุธในการต่อสู้เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตน
 อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาในงานวิจัยนี้ก็พบว่า การปรับตัวทางอัตลักษณ์ของชาวไทใหญ่
 นั้นมิได้มีลักษณะแบ่งแยกตัวตนออกจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ เสมอไป แต่ในบางครั้งก็เกิดใน
 ลักษณะของการเชื่อมโยงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ตลอดจนวัฒนธรรมของตนให้เข้ากับของกลุ่ม
 ชาติพันธุ์ที่ใหญ่กว่า ทั้งนี้เพื่อให้กลุ่มที่ใหญ่กว่านั้นได้ตระหนักถึงความเป็นเผ่าพันธุ์เดียวกัน
 อันจะนำไปสู่การต่อรองเพื่อสิทธิประโยชน์และการดำรงอยู่อย่างมีศักดิ์ศรีภายในสังคมไทยต่อไป

มิติสำคัญทางประเพณีพิธีกรรมมีทั้ง 2 ด้าน คือ ด้านที่เป็นสิ่งยึดโยงและด้านที่เป็น
 สิ่งแบ่งแยก

สำหรับด้านที่เป็นสิ่งยึดโยงนั้น ในบริบทของสังคมเมือง ประเพณีพิธีกรรมของชาว
 ไทใหญ่เป็นเสมือนเป้าหมายที่ช่วยหลอมรวมความเป็นชาติพันธุ์เดียวกันระหว่างไตเก่ากับไตใหม่
 รวมถึงระหว่างไตใหม่กับไตใหม่เข้าไว้ด้วยกัน และในส่วนของบริบทของสังคมชายขอบประเพณี
 พิธีกรรมไทใหญ่นั้นก็เป็นสิ่งที่ยึดโยงผู้คนในชุมชนทั้งระหว่างชาวไทใหญ่ที่เป็นไตเก่าและไตใหม่
 รวมถึงชาวไทใหญ่กับชาติพันธุ์อื่น ๆ ภายในชุมชนเข้าไว้ด้วยกัน

อย่างไรก็ตาม ประเพณีพิธีกรรมไทใหญ่นั้นก็ได้เป็นสิ่งที่ยึดโยงผู้คนในชุมชนได้เสมอ
 ไป ทั้งในกรณีของสังคมเมืองและสังคมชายขอบ กล่าวคือ ในบริบทของสังคมเมือง แม้ว่า
 ประเพณีพิธีกรรมของชาวไทใหญ่จะช่วยหลอมรวมความเป็นชาติพันธุ์เดียวกันระหว่างไตเก่ากับ
 ไตใหม่ รวมถึงระหว่างไตใหม่กับไตใหม่เข้าไว้ด้วยกัน แต่ในอีกด้านหนึ่ง ประเพณีพิธีกรรมไทใหญ่
 ก็สามารถแบ่งแยกผู้คนในชุมชนได้เช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทำให้มีการแบ่งแยกพื้นที่ทาง
 วัฒนธรรมระหว่างคนเมืองในชุมชนกับคนไทใหญ่ที่เข้ามาใหม่ หรือ ไตใหม่ ซึ่งสาเหตุหลักก็เนื่อง

ด้วยมายาคติจากการแบ่งเส้นเขตแดนความเป็นรัฐชาติที่ทำให้ผู้คนในฝั่งไทยถูกปลูกฝังให้มองภาพชาวไทยใหญ่กลายเป็นชาวพม่าไป ทั้งที่จริงแล้วชาวไทยใหญ่เองก็เป็นชนชาติพันธุ์ไท มีภาษาและวัฒนธรรมใกล้เคียงกับคนไทย นอกจากนี้แล้ว ในบริบททางสังคมเมืองที่เป็นพื้นที่แห่งการท่องเที่ยว การฟื้นฟูประเพณีพิธีกรรมไทใหญ่ในสังคมเมืองก็ยังทำให้เกิดปรากฏการณ์ "ผู้มีส่วนร่วมในประเพณีพิธีกรรมที่เป็นคนแปลกหน้า" ทั้งที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศที่เข้ามามีส่วนร่วมในประเพณีพิธีกรรมแทนคนเมืองในท้องถิ่นที่รู้สึกว่าได้ไต่ใหม่เปียดขับพื้นที่ทางวัฒนธรรมภายในชุมชนของตน อีกทั้ง ในบริบทพื้นที่แห่งการท่องเที่ยวนี้เองจึงทำให้นโยบายของประเพณีพิธีกรรมของกลุ่มชาวไทยใหญ่ออกมาในรูปแบบของการแสดงมากขึ้น และทำให้บทบาทของชาวไทยใหญ่ในประเพณีพิธีกรรมก็กลายเป็นเสมือนตัวละครหนึ่งในประเพณีพิธีกรรมนั้น ๆ ไป

ส่วนในบริบทของสังคมชายขอบ แม้ว่าประเพณีพิธีกรรมไทใหญ่จะเป็นเสมือนบ้าหลอมที่ยึดโยงผู้คนในชุมชนทั้งระหว่างชาวไทยใหญ่ที่เป็นไตเก่าและไตใหม่ รวมถึงชาวไทยใหญ่กับชาติพันธุ์อื่น ๆ ภายในชุมชนชัดเจนกว่าในสังคมเมือง อันเนื่องด้วยในบริบทของสังคมชายขอบที่ใกล้เส้นเขตแดนและมีผู้คนหลากหลายกลุ่มต่างข้ามพรมแดนไปมาหาสู่กันอย่างสม่ำเสมอ จึงทำให้ผู้คนในชุมชนมองข้ามมายาคติความเป็นรัฐชาติและความแตกต่างทางชาติพันธุ์ซึ่งก็เป็นเสมือนแรงเสริมที่ทำให้ประเพณีพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ที่เป็นชนกลุ่มหลักของชุมชนมีกำลังในการช่วยประสานความสัมพันธ์ และสลายความเหลื่อมล้ำทางชาติพันธุ์ภายในชุมชนเดียวกัน แต่อย่างไรก็ตามผลประโยชน์จากการจัดงานบุญประเพณีก็นำมาซึ่งความแตกแยกกันภายในชุมชนได้เช่นกัน ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้ก็เกิดขึ้นในพื้นที่งานบุญประเพณีในสังคมเมืองด้วยเช่นกัน ผลประโยชน์จากการจัดงานบุญประเพณีทำให้เกิดความแตกแยกระหว่างผู้คนในชุมชนกับทางวัด และทำให้ความร่วมมือของผู้คนภายในชุมชนเพื่อจัดงานประเพณีต่าง ๆ นั้นลดน้อยลง เมื่อไม่มีงานบุญประเพณีผู้คนภายในชุมชนก็เหินห่างกันมากขึ้น และทำให้ความมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันอันเป็นอัตลักษณ์ของชาวไทยใหญ่ ได้ถูกผลประโยชน์จากงานบุญเข้ามากัดกร่อนให้เสื่อมพลั้งลงไปดังที่กล่าวมา จึงกล่าวได้ว่า ประเพณีพิธีกรรมภายใต้ระบบ "ทุนนิยม" ของสังคมยุคใหม่นี้ จึงนำมาซึ่งมิติทั้ง 2 ด้าน คือ ด้านที่เป็นสิ่งยึดโยง และด้านที่เป็นสิ่งแบ่งแยก

2. การปรับเปลี่ยนทางอัตลักษณ์สู่สังคมและวัฒนธรรมภายนอกของชาวไทยใหญ่นั้นมีทั้งผลต่อสังคมไทย และผลต่อตัวชาวไทยใหญ่เอง

2.1 ผลของการปรับเปลี่ยนที่มีต่อสังคมไทย ที่เห็นได้อย่างชัดเจน คือ

2.1.1 ทำให้เกิดองค์กรต่าง ๆ ที่ให้ความช่วยเหลือและเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับ

ชาวไทยใหญ่ ผลของการปรับเปลี่ยนทางอัตลักษณ์ของชาวไทยใหญ่สู่สังคมและวัฒนธรรมภายนอก มีผลต่อสังคมไทยโดยตรงในด้านทำให้เกิดองค์การภาคเอกชนต่าง ๆ อาทิ สมาคมการศึกษาและวัฒนธรรมไทยใหญ่ มูลนิธิห้องเรียนความคิด มูลนิธิ MAP มูลนิธิ SWAN ที่ก่อตั้งขึ้นมาเพื่อให้ความช่วยเหลือชาวไทยใหญ่ซึ่งเป็นแรงงานสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจโดยเฉพาะทางภาคเหนือของไทย นอกจากนี้แล้ว องค์การเหล่านี้ยังมีส่วนช่วยให้คนไทยได้ตระหนักรู้ถึงบทบาทของชาวไทยใหญ่ในฐานะของกลุ่มแรงงานหลักที่ไทยต้องพึ่งพา อีกทั้งยังช่วยเผยแพร่ข้อมูลทางด้านกิจกรรมรวมทั้งวัฒนธรรมของชาวไทยใหญ่ให้เป็นที่รับรู้กันอย่างทั่วถึง และทำให้คนไทยได้ทราบว่าไทยใหญ่เป็นชนชาติที่มีวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน ทั้งยังมีเชื้อสายที่ใกล้ชิดทางชาติพันธุ์กับคนไทยอย่างมาก ซึ่งก็เป็นการช่วยปรับทัศนคติของคนไทยที่มีต่อชาวไทยใหญ่ไปในแง่บวกมากขึ้นด้วยเช่นกัน

2.1.2 ทำให้เกิดองค์ความรู้และจุดประกายให้เกิดงานวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยใหญ่เพิ่มขึ้น การนำเสนอและแสดงออกทางอัตลักษณ์ของชาวไทยใหญ่นั้นมีส่วนทำให้เกิดองค์ความรู้และเกิดงานวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยใหญ่ในรูปแบบตำรา เอกสารทางวิชาการ และเอกสารทางข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ มากขึ้น อีกทั้งยังทำให้เกิดการเผยแพร่ข้อมูลทางเว็บไซต์ต่าง ๆ ในโลกอินเทอร์เน็ตมากขึ้นด้วยเช่นกัน ซึ่งทำให้ทั้งคนไทยและคนต่างชาติได้รับข้อมูลเกี่ยวกับชาวไทยใหญ่มากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ สถาบันเจ้าฟ้าของชาวไทยใหญ่อิงฐานชาวไทยใหญ่ในรัฐฉาน และข่าวสารกิจกรรมความเคลื่อนไหวของชาวไทยใหญ่ทั้งในประเทศไทยและนอกประเทศ

2.2 ผลของการปรับเปลี่ยนที่มีต่อชาวไทยใหญ่ ที่เห็นได้อย่างชัดเจน คือ

2.2.1 หน่วยงานภาครัฐให้ความช่วยเหลือและดูแลเรื่องสิทธิของชาวไทยใหญ่ ผลของการปรับเปลี่ยนทางอัตลักษณ์ของชาวไทยใหญ่สู่สังคมและวัฒนธรรม ภายนอกนั้นมีส่วนต่อชาวไทยใหญ่เองในการทำให้หน่วยงานภาครัฐเห็นความสำคัญของกลุ่มแรงงานไทยใหญ่มากขึ้น ทั้งในฐานะกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีบทบาททางด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและในฐานะแรงงานข้ามชาติที่มีบทบาทในภาคเศรษฐกิจ ดังนั้นจึงออกกฎหมายคุ้มครองสิทธิต่าง ๆ ของแรงงานข้ามชาติ โดยเฉพาะสิทธิทางด้านการทำงานและกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้หน่วยงานภาครัฐที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติ อาทิ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิแห่งชาติ และสำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ก็ยังทำงานร่วมกับหน่วยงานภาคเอกชนอื่น ๆ ในการเผยแพร่ข้อมูลทางกฎหมายและให้ความช่วยเหลือแรงงานข้ามชาติชาวไทยใหญ่ที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากนายจ้างในรูปแบบต่าง ๆ ด้วยเช่นกัน นอกจากนี้แล้ว การเคลื่อนไหวของชาวไทยใหญ่ในฐานะแรงงานข้าม

ชาติก็ยังทำให้หน่วยงานภาครัฐหันมาสนใจในด้านความเป็นอยู่ของกลุ่มแรงงานเหล่านี้มากขึ้น ด้วยการออกพ.ร.บ.ดูแลช่วยเหลือทั้งทางด้านสุขภาพและการศึกษาเพื่อให้ตัวแรงงานเองรวมถึงบุตรหลานของแรงงานมีคุณภาพชีวิตและมีโอกาสในการทำงานที่ดีขึ้น

2.2.2 ชาวไทใหญ่กลายเป็นผู้อุปถัมภ์ทางพุทธศาสนากลุ่มใหม่และทางวัดต่าง ๆ เปิดรับประเพณีของชาวไทใหญ่เพิ่มขึ้น ผลของการปรับเปลี่ยนทางอัตลักษณ์ของชาวไทใหญ่สู่สังคมและวัฒนธรรมภายนอกในรูปแบบของการฟื้นฟูประเพณีทางพุทธศาสนาที่มากขึ้นและเป็นไปอย่างต่อเนื่องนี้เองจึงทำให้ชาวไทใหญ่เป็นกลุ่มศรัทธาใหม่ที่เป็นผู้อุปถัมภ์คำชู้วัดต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ อีกทั้ง ด้วยความที่ชาวไทใหญ่อาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่จำนวนมากและขยายพื้นที่ไปในหลายอำเภอ กอปรกับความศรัทธาแรงกล้าในพุทธศาสนาของชาวไทใหญ่ จึงทำให้วัดต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ต่างเรียกศรัทธาชาวไทใหญ่ด้วยการฟื้นฟูประเพณีแบบไทใหญ่ขึ้นมา ซึ่งมีส่วนทำให้ประเพณีของชาวไทใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเพณีปอยส่างลองได้แผ่ขยายไปในหลายอำเภอของจังหวัดเชียงใหม่อย่างรวดเร็วในระยะไม่กี่ปีที่ผ่านมา

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง "อัตลักษณ์กับการปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อของชาวไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่" นี้ทำให้พบสิ่งที่จะต้องมีการศึกษาค้นคว้าต่อไปในประเด็นทางวัฒนธรรม คือ ศึกษาในแง่ของกระบวนการทางวัฒนธรรมของชาวไทใหญ่ว่าพวกเขามีกระบวนการผสมผสานวัฒนธรรมเก่ากับวัฒนธรรมใหม่ และมีกระบวนการฟื้นฟู อนุรักษ์ วัฒนธรรมของพวกเขาอย่างไร ตลอดจนศึกษาบทบาทขององค์กรต่าง ๆ ของชาวไทใหญ่ว่าแต่ละองค์กรมีบทบาทในการสนับสนุนส่งเสริมวัฒนธรรมไทใหญ่อย่างไรบ้าง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาทางด้านสังคมวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ต่อไป